D A G S O R D E N **REGION HOVEDSTADEN**

REGIONSRÅDET

Onsdag den 24. juni 2009

Kl. 17.00

Regionsgården i Hillerød, rådssalen

Møde nr. 6

Medlemmer:

Vibeke Storm Rasmussen
Lars Engberg
Peter Kay Mortensen
Karin Dubin
Leila Lindén
Vagn Majland
Hanne Andersen
Per Seerup Knudsen
Erik R. Gregersen
Marianne Stendell
Georg Miksa
Lise Rask
Flemming Pless

Kirsten Lee
Abbas Razvi
Vibeke Rosdahl
Trine Petersen
Kristian Kirk Mailand
Per Tærsbøl
Hans Toft
Benedikte Kiær
Nina Berrig
Asger Larsen
Lene Kaspersen
Allan Schneidermann
Serdal Benli
Birgitte Kjøller Pedersen

Henrik Thorup
Anna Rosbach
Britta Due Andersen
Jørgen Christensen
Bent Larsen
Michael Lange
Knud Andersen
Jens Hansen
Jens-Ole Andersen
Lis Olsen
Karin Falkencrone
Bente Møller
Peer Wille-Jørgensen
Bjarne Thyregod

Indholdsfortegnelse

		Side
1.	2. Økonomirapport 2009	4
2.	Budget 2010 *(sag eftersendes)*	10
3.	Sundhedsplan	11
4.	Afrapportering fra underudvalget vedrørende psykiatri- og socialområdet om anvendelse af tvang i psykiatrien	15
5.	Afrapportering fra underudvalget vedrørende psykiatri- og socialområdet om anvendelse af medicinering i psykiatrien	18
6.	Etablering af PsykInfo i Region Hovedstaden	20
7.	Handlingsplan for den regionale udviklingsplan	23
8.	Analyse af Københavns Lufthavns betydning	28
9.	Kollektiv trafikanalyse	32
10.	Rapport om miljøvenlige busser i Region Hovedstaden	38
11.	Afrapportering fra underudvalget vedrørende regional udvikling – effektivitet i regionens lokalbaner og regionale busruter	42
12.	Region Hovedstadens køb af trafikydelser mv. hos Movia i 2010	46
13.	Afrapportering fra underudvalget vedrørende regional udvikling – udfordringer og handleplaner med hensyn til uligheder i uddannelsesadfærd blandt unge og unge voksne i Region Hovedstaden	51
14.	Særlig indsats på uddannelsesområdet	54
15.	Henvendelse fra regionsrådsmedlem Lars Engberg (A) om en redegørelse fra administrationen om regionens muligheder for at få flere unge gennem erhvervsuddannelser	57
16.	Henvendelse fra regionsrådsmedlem Kirsten Lee (B) og regionsrådsmedlem Bent Larsen (V) om ungdomsuddannelser i Region Hovedstaden	63
17.	Finansiering af implementering af praksisplanerne	67
18.	Investeringsbevilling til indledende undersøgelser, analyser, idéoplæg m.v. i relation til implementering af Hospitals- og Psykiatriplanerne	70
19.	Investeringsbevillinger til kræftbehandling	75
20.	Bevilling til udvidelse af Kirurgisk Ambulatorium på Hvidovre Hospital	80

21. Sammenlægning af den arbejdsmedicinske funktion på Bispebjerg Hospital 84

22. Investeringsbevilling til opgradering af nødstrømsanlæg på Hillerød Hospital 87

23. Status vedrørende Region Hovedstadens vagtcentral 90

24. Udvidelse af kapaciteten til spiseforstyrrelser 95

25. Forslag til sygehusplan Region Nordjylland 97

26. Udtalelse til statsforvaltningen i klagesag indgivet af regionsrådsmedlem Bent Larsen (V) 100

LUKKET MØDE

27. Lejekontraktsag (FORTROLIG) 107

28. Lejekontraktsag (FORTROLIG) 108

29. Udbudssag (FORTROLIG) 109

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 2

SAG NR. 1

2. ØKONOMIRAPPORT 2009

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** regionsrådet godkender tillægsbevillingerne som specificeret i underbilag 1 og 2 til rapporten, og
2. **at** regionsrådet i øvrigt godkender økonomirapporten.

RESUME

I sagen redegøres for det forventede årsresultat for 2009. Samtidig søges om godkendelse af en række bevillingsændringer.

På sundhedsområdet forventes merudgifter på 65 mio. kr. mod forventet 90 mio. kr. ved 1. økonomirapport. Hvis der foretages midtvejsregulering af medicingarantiordningen i 2009 forværres resultatet væsentligt.

Merudgifterne vedrører blandt andet almen lægehjælp og speciallægehjælp på praksisområdet, sygehusmedicin, hjemmerespiratorpatienter og udgifter til social- og sundhedsassistentelever. Omvendt forventes et væsentligt mindreforbrug på medicintilskudsordningen på praksisområdet.

En del af problemstillingerne vedrørende merudgifter er rejst i forbindelse med forhandlingerne med regeringen om økonomien i 2010, og det kan ikke udelukkes, at finansieringen delvis afklares i forbindelse med økonomiaftalen for 2010.

Der er ikke i rapporten søgt om tillægsbevilling vedrørende merudgifterne på 65 mio. kr. Merudgiften søges imødegået ved almindelig tilbageholdenhed, og der vil frem mod 3. økonomirapport blive rettet stor opmærksomhed mod udfordringen.

Der forventes derudover et merforbrug på Herlev Hospital på 50 mio. kr., der forudsættes overført til 2010.

Der tegner sig i øvrigt et billede af pres på virksomhedernes økonomiske situation, som kræver stram økonomistyring.

Prognosen vedrørende kommunal medfinansiering viser mindreindtægter på 80 mio. kr. Der er dog betydelig usikkerhed om tallet på dette tidspunkt af året.

Budgettet for social- og specialundervisningsområdet samt det regionale udviklingsområde forventes overholdt.

Regionens kassebeholdning er budgetteret til at udgøre 307 mio. kr. ultimo 2009. I det vedtagne budget 2009 var forudsat en ultimolikviditet på 124 mio. kr.

Rapporten indeholder i øvrigt en række budgetomplaceringer på driftsområdet og budgetomplaceringer og genbevillinger fra 2008 på investeringsområdet.

SAGSFREMSTILLING

Overblik

I 1. økonomirapport 2009 var det prognosen for driftsudgiftsrammen, at der kunne forventes en overskridelse på 90 mio. kr. Status i 2. økonomirapport er, at der nu må forventes en overskridelse på 65 mio. kr.

Hvis der i forbindelse med økonomiaftalen for 2010 foretages midtvejsregulering af medicingarantiordningen i 2009, forværres resultatet væsentligt.

Ubalancen kan henføres til følgende poster:

Ubalance på sundhedsområdet

(Mio. kr.)	Beløb
Virksomheder	50
Virksomheder overføres til 2010	-50
Sundhed fælles	110
Administationsområdet	15
Praksis, excl. Medicin	115
Praksis, medicin	-175
I alt	**65**

Med hensyn til virksomhederne indeholder rapporten en forventning om, at budgetterne kan overholdes, bortset fra Herlev Hospital, der forventer et merforbrug på 50 mio. kr., der forudsættes overført til 2010.

Herlev Hospital har på baggrund af en forventet ubalance i 2009 på ca. 110 mio. kr. igangsat en lang række besparelsesinitiativer. Det er vurderingen, at hospitalet til trods for disse initiativer vil få et underskud på 50 mio. kr., og det vurderes ikke realistisk at der kan iværksættes yderligere initiativer uden alvorlige konsekvenser for patientbehandlingen.

Derudover har flere af de øvrige hospitaler oplyst, at der er vanskeligheder med at sikre budgetoverholdelse. Herunder har Hvidovre Hospital udmeldt en sparerunde for at imødegå underskud, ligesom der på Frederiksberg Hospital arbejdes med forskellige ekstraordinære tiltag.

Det er i øvrigt et generelt træk, at hospitalernes økonomiske situation kræver stor opmærksomhed om økonomistyringen, som blandt er påvirket af personalemangel og virkninger i forbindelse med gennemførelsen af hospitals- og psykiatriplanerne.

På sundhedsområdets fælleskonto forventes nu en overskridelse på 110 mio. kr. Det er en forværring på 20 mio. kr. i forhold til 1. økonomirapport.

Overskridelsen på 110 mio. kr. vedrører blandt andet sygehusmedicin (50 mio. kr.), social- og sundhedsassistentelever (20 mio. kr.), hjemmerespiratorpatienter (50 mio. kr.) samt en række andre op- og nedadgående poster.

På administrationsområdet forventes en merudgift vedrørende tjenestemandspensioner på omkring 15 mio. kr.

Efter de senest udarbejdede analyser på praksisområdet får praksisområdet et samlet mindreforbrug i 2009 på 60 mio. kr. Mindreforbruget fordeler sig med et merforbrug på praksisydelser ekskl. medicin på ca. 115 mio. kr., og et mindreforbrug på udgifterne til medicintilskud på 175 mio. kr.

Økonomiaftalen mellem regeringen og Danske Regioner indebærer, at staten samlet for regionerne finansierer 75 % af evt. merudgifter på medicinområdet og tilsvarende skal regionerne samlet tilbagebetale 75 % af et evt. mindreforbrug. Såfremt de øvrige regioner også har mindreforbrug på medicinområdet må det forventes, at regionen i 2009 skal aflevere en del af besparelsen til staten. Foreløbige opgørelser tyder på, at det kan blive tilfældet. I givet fald vil regnskabsresultatet på de samlede 65 mio. kr. på sundhedsområdet blive forværret yderligere. 75 % af mindreudgiften til medicintilskud udgør ca. 130 mio. kr.

Det vurderes på nuværende tidspunkt, at den generelle pulje til dækning af aktivitetsstigning i 2009, som oprindelig har været afsat på sundhedsvæsenets konto for fælles driftsudgifter mv., kan dække den aktivitetsstigning, der må forventes på egne hospitaler, samt finansiere den forventede merudgift til sygehusbehandling udenfor regionen.

Det indgår, at suspensionen af det udvidede frie sygehusvalg ophører den 1. juli 2009, og at forbruget herefter når et niveau svarende til niveauet før konflikten på sundhedsområdet i foråret 2008. Der er den 1.april indgået aftale mellem regeringen og Danske Regioner om tilrettelæggelsen af samarbejdet med de private sygehuse. På grundlag af denne aftale skal der indgås nye prisaftaler for andet halvår 2009.

På grundlag af aktivitetsopgørelser for de første 3-4 måneder af året forventes mindreindtægter på 80 mio. kr. vedrørende kommunal medfinansiering i forhold

til de budgetterede godt 3,3 mia. kr. Der er dog erfaringsmæssigt betydelig usikkerhed om størrelsen af de forventede indtægter på dette tidspunkt af året.

Bevillingsændringer
Der forelægges en række bevillingsændringer i rapporten.

Bevillingsændringerne på driftsområdet vedrører blandt andet budgetomplaceringer mellem hospitalerne som følge af gennemførelse af hospitalsplanen m.v.

Derudover indeholder rapporten omplaceringer mellem hospitaler og fælleskontoen, herunder udmøntning af puljebeløb mv., der har været afsat under sundhedsområdet som fællesbudget til senere fordeling.

Det korrigerede investeringsbudget 2009 udgør efter 1. økonomirapport 2.178 mio. kr. Efterfølgende er der på regionsrådsmøderne i april og maj måned truffet beslutning i anlægssager, der øger investeringsbudgettet med 43,1 mio. kr. ved kassetræk. Investeringsbudgettet søges i denne rapport endvidere forhøjet med 16,5 mio. kr. som følge af genbevilling af mindreforbrug på baggrund af endeligt regnskab 2008 og med netto 1 mio. kr. som følge af ændringer i de lokale investeringsrammer.

Investeringsbudgettet søges dermed samlet forøget med i alt 60,6 mio. kr. i 2. økonomirapport 2009.

Finansielle poster
Efter 1. økonomirapport udgør den budgetterede kassebeholdning 362 mio. kr. Med budgetkorrektioner i 2. økonomirapport udgør ultimobeholdningen 307 mio. kr. svarende til et yderligere budgetteret likviditetstræk på 55 mio. kr.

Likviditetstrækket består især af rammeudvidelsen på anlægsbudgettet vedrørende regionsrådets beslutning om igangsættelse af nødvendige investeringer i 2009 samt en rettelse vedrørende overførsler fra 2008 på baggrund af det endelige regnskab.

Den budgetterede ultimolikviditet på 307 mio. kr. er større end den forudsatte ultimolikviditet i det vedtagne budget 2009 på 124 mio. kr.

De 307 mio. kr. indeholder ikke virkning af rapportens prognose om overskridelse på sundhedsområdet med 65 mio. kr. samt de forventede mindreindtægter for kommunal medfinansiering på 80 mio. kr. og eventuel tilbagebetaling vedrørende medicingarantiordningen 2008 og 2009.

Der er derudover ikke indregnet krav fra finansministeriet vedrørende restafregningen af den kontante kompensation af mellemværende mellem staten og Region Hovedstaden vedrørende de tidligere Københavns og Frederiksborg amters skatterestancer for tidligere år. Beløbet udgør 145,7 mio. kr.

Indtægtsdækket forskning
Økonomirapporten indeholder en teknisk genbevilling af ubrugte indtægtsdækkede forskningsmidler fra 2008 på i alt 795,5 mio. kr. vedrørende sundhedsområdet, administration samt handicapområdet.

Videre proces
Af budget- og regnskabssystem for regioner fremgår, at der hvert kvartal udarbejdes en oversigt, der giver en overordnet præsentation af det forventede årsresultat for hvert af de tre regionale aktivitetsområder, som regionernes økonomi er opdelt i.

Det indledende afsnit i økonomirapporten vil blive anvendt til opfyldelse af informationsforpligtelsen.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Der forelægges en række bevillingsændringer i rapporten på drifts- og investeringsbudgettet.

På driftsområdet er de væsentligste ændringer en række omplaceringer mellem bevillingsområderne og udmøntning af puljebeløb mv., der har været afsat under sundhedsområdet som fællesbudget til senere fordeling. Likviditetsvirkningen i forbindelse med disse omplaceringer er allerede forudsat i det vedtagne budget.

Ændringerne på investeringsbudgettet udløser et likviditetstræk på 60 mio. kr. og kan henføres til sager godkendt i 2009 samt til yderligere genbevillinger vedrørende mindreforbrug i 2008, opgjort i det endelige regnskab.

Ændringer i de finansielle budgetposter udløser en samlet forbedring på 4 mio. kr.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Der omdeltes notat af 15. juni 2009 om Aftale om regionernes økonomi for 2010. Konsekvenser i relation til 2. økonomirapport 2009.

Anbefales, idet det bemærkes at balancen forværres som følge af midtvejsregulering vedrørende medicintilskud og forbedres ved tilførsel af bloktilskud. Den samlede overskridelse er herefter ca. 150 mio. kr.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. 2. Økonomirapport 2009 (FU)
2. *Notat af 15. juni 2009 om Aftale om regionernes økonomi for 2010. Konsekvenser i relation til 2. økonomirapport (RR)*

Sagsnr: 09004277

Forretningsudvalget den 24. juni 2009, sag nr. 4

SAG NR. 2

BUDGET 2010

Sag eftersendes.

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 3

SAG NR. 3

SUNDHEDSPLAN

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at regionsrådet godkender det foreliggende forslag til sundhedsplan.

RESUME

Med denne sag forelægges forslag til sundhedsplan til endelig godkendelse.

Regionsrådet behandlede på møde den 28. april 2009 forslag til sundhedsplan og godkendte, at forslaget blev forelagt dels Sundhedsstyrelsen til lovbestemt indhentelse af rådgivning fra styrelsen, dels sundhedskoordinationsudvalget i Region Hovedstaden og MED-udvalget for Region Hovedstaden til drøftelse.

De indkomne kommentarer til forslaget til sundhedsplan er generelt meget positive og har kun ført til enkelte ændringer i det vedlagte forslag i forhold til det af regionsrådet den 28. april 2009 behandlede forslag.

SAGSFREMSTILLING

Det følger af sundhedsloven, at regionsrådet skal udarbejde en "samlet plan for tilrettelæggelsen af regionens virksomhed på sundhedsområdet". Af lovbemærkningerne fremgår, at planen bl.a. bør indeholde en samlet beskrivelse af regionens sundhedsindsats, sundhedsaftalerne med kommunerne og samarbejdet med praksissektoren.

Regionsrådet behandlede på møde den 28. april 2009 forslag til sundhedsplan og godkendte, at forslaget blev forelagt dels Sundhedsstyrelsen til lovbestemt indhentelse af rådgivning fra styrelsen, dels sundhedskoordinationsudvalget i Region Hovedstaden og MED-udvalget for Region Hovedstaden til drøftelse.

Planen er udformet som en sammenhængende statusredegørelse for planlægningen på sundhedsområdet i den første valgperiode i regionen. Der er særligt fokus på indsatsen for at skabe mere sammenhængende patientforløb af høj kvalitet.

Sundhedsplanen redegør for regionens planer, strategier, politikker og aftaler på sundhedsområdet. Planlægningen er naturligvis en dynamisk proces, og de beskrevne planer revideres i forskellig takt. Beskrivelsen indeholder ikke en status for gennemførelsen af planerne.

Sundhedsstyrelsens rådgivning
Sundhedsstyrelsen har i vedlagte brev af 27. maj 2009 skrevet, at det er Sundhedsstyrelsens generelle vurdering, at Region Hovedstadens sundhedsplan udgør en god første plan og statusredegørelse for sundhedsområdet i regionen. Det er vurderingen, at sundhedsplanen beskriver alle de væsentlige delelementer i et samlet sundhedsvæsen.

Sundhedsstyrelsen har valgt, at styrelsens tilbagemelding er kort og af overordnet karakter, da sundhedsplanen også er overordnet, idet de enkelte områder ofte er beskrevet nærmere i de særskilte planer, strategier mv.

Sundhedsstyrelsen skriver, at man kan tilslutte sig regionsrådets politiske hensigtserklæringer, idet de alle beskriver væsentlige udfordringer og udviklingsområder i det danske sundhedsvæsen. Sundhedsstyrelsen finder det positivt, at Region Hovedstaden i sundhedsplanen har fokus på kronisk sygdom og den ældre patient, og at Region Hovedstaden i den fremtidige planlægning har fokus på udarbejdelse en kræftplan og fødeplan.

Sundhedsstyrelsen henviser herudover til de af styrelsen afgivne rådgivningssvar i forbindelse med regionens hospitalsplan, psykiatriplan og politik for sundhedsforskning.

Sundhedsstyrelsen gør opmærksom på, at anbefalinger for svangreomsorg er offentliggjort, og træder i kraft pr. 1. september 2009. Sundhedsstyrelsen oplyser desuden, at rapporteringen af utilsigtede hændelser fra 2010, foruden praksissektoren og kommunerne, også udvides til at omfatte apotekerne og de private ambulancetjenester. Disse faktuelle oplysninger er rettet til i vedlagte forslag til sundhedsplan.

Sundhedsstyrelsens rådgivning har ikke ført til yderligere ændringer i vedlagte forslag til sundhedsplan i forhold til det af regionsrådet den 28. april 2009 behandlede forslag.

Sundhedskoordinationsudvalgets drøftelse
Sundhedskoordinationsudvalget har på møde den 28. maj 2009 drøftet forslag til sundhedsplan.

Kommunerne gav udtryk for, at det i planen er svært at skelne vision og målsætninger fra den realiserede virkelighed, og at planen ikke forholder sig til opgaveudviklingen fra hospital til kommuner.

Kommunerne ønskede, at det i planen præciseres, at der er tale om status for allerede vedtagne planer og stategier, og at disse rummer en række visioner for samarbejdet mellem region og kommuner, der er under udvikling og realisering. Der skal således fortsat samarbejdes om at fastlægge opgaveplacering og arbejdsdeling på de forskellige udviklingsområder.

Den af kommunerne ønskede præcisering er indarbejdet i indledningen i vedlagte forslag til sundhedsplan. Sundhedskoordinationsudvalgets drøftelser har ikke ført til yderligere ændringer i vedlagte forslag til sundhedsplan i forhold til det af regionsrådet den 28. april 2009 behandlede forslag.

MED-udvalget for Region Hovedstadens drøftelse
MED-udvalget for Region Hovedstaden har på møde den 20. maj 2009 drøftet forslag til sundhedsplan. MED-udvalget tog planen til efterretning og var generelt positive over for forslaget.

Medarbejdersiden fandt, at de mange politikker og planer indeholder mange gode intentioner, men at det er vigtigt at huske at afsætte nok ressourcer til at gennemføre de høje politiske mål.

Ledersiden fandt, at sundhedsplanen viser, at der er skabt en god ramme for at sikre et sammenhængende sundhedsvæsen i regionen.

Drøftelsen i MED-udvalget for Region Hovedstaden har ikke ført til ændringer i vedlagte forslag til sundhedsplan i forhold til det af regionsrådet den 28. april 2009 behandlede forslag.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

En tiltrædelse af indstillingen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Udkast til Sundhedsplan med korrekturtegn (FU)
2. Brev af 27. maj 2009 fra Sundhedsstyrelsen med rådgivning vedr. sundhedsplan for Region Hovedstaden 2009 (FU)

Sagsnr: 08006708

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 4

Afrapportering fra underudvalget vedrørende psykiatri- og socialområdet

SAG NR. 4

AFRAPPORTERING FRA UNDERUDVALGET VEDRØRENDE PSYKIATRI- OG SOCIALOMRÅDET OM ANVENDELSE AF TVANG I PSYKIATRIEN

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at underudvalgets afrapportering indgår i arbejdet med at nedbringe brugen af tvang, og at tal fra Sundhedsstyrelsen om anvendelse af tvang følges og indarbejdes med en årlig opgørelse i regionens politiske arbejdsprogram (årshjulet).

SAGSFREMSTILLING

Underudvalget for psykiatri og socialområdet har fået i opdrag at belyse brugen af magtanvendelse i psykiatrien, herunder kortlægge arbejdet med at finde alternativer til brug af bæltefiksering og andre former for magtanvendelse.

Underudvalget har drøftet brugen af magtanvendelse og alternativer hertil på tre møder og har set på de grundlæggende principper i psykiatriloven herunder tilladte tvangsindgreb samt anvendelse af tvang i regionen.

I Region Hovedstadens Psykiatri er der iværksat en række tiltag for at nedbringe brugen af tvang:

- Der er nedsat en Komite for Patientrettigheder og Tvang som en del af kvalitetsorganisationen, der skal bidrage til løbende læring, så personalet er rustet til at håndtere de svære etiske situationer i samarbejde med patienten og de pårørende,
- Erfaringer fra det nationale kvalitetsprojekt om tvang i psykiatrien er ved at blive samlet med henblik på at sprede god praksis til hele psykiatrien,
- På uddannelsesområdet er der vedtaget en fælles praksis for forebyggelse af konflikter, og der bliver løbende udbudt kurser om kommunikation og fysisk magtanvendelse,
- Der er udarbejdet fælles retningslinjer for, hvordan patienten skal observeres i de forskellige faser af en indlæggelse for at sikre, at patienten følges tæt med henblik på at mindske brugen af tvang,

- Der er udarbejdet fælles retningslinjer for, hvordan bæltefikserede patienter skal observeres for at bidrage til, at varigheden af bæltefiksering bliver kortere,
- Der er udarbejdet fælles retningslinjer for eftersamtaler med patienter, hvor der har været anvendt tvang,
- Der er udarbejdet fælles retningslinjer for såkaldt faldscreening for at mindske antallet af beskyttelsesfikseringer for gruppen af ældre psykiatriske patienter,
- Der er igangsat en halvårlig overvågning af anvendelse af tvang ud fra de indberettede data til Sundhedsstyrelsen.

Udvalget lægger vægt på, at der anvendes mindst mulig tvang, og at der i størst muligt omfang anvendes pædagogiske virkemidler for at undgå tvang. Udvalget lægger desuden vægt på, at der til stadighed sker uddannelse af personalet i reglerne om anvendelsen af tvang i psykiatrien herunder, hvordan tvang kan nedbringes og minimeres.

Udvalget finder det positivt, at der arbejdes videre med erfaringerne fra "Det nationale kvalitetsprojekt om tvang i psykiatrien" og er interesseret i at blive orienteret herom. Endelig foreslår udvalget, at tal fra Sundhedsstyrelsen om anvendelse af tvang følges og indarbejdes med en årlig opgørelse i regionens politiske arbejdsprogram (årshjulet).

Det bemærkes, at der i meddelelse nr. 27.09 er givet en orientering om Årsberetning 2008 fra Det Psykiatriske Patientklagenævn for Region Hovedstaden, og at der i meddelelse nr. 27.10 er givet en orientering vedrørende en konkret sag, som har givet Det Psykiatriske Patientklagenævn anledning til kritik.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Afrapporteringen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales, idet der udarbejdes nyt kommissorium, der belyser sammenlignelighed i psykiatrien.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Afrapportering om anvendelse af tvang i psykiatrien den 29. april 2009 (FU)

Sagsnr: 08013927

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 5

Afrapportering fra underudvalget vedrørende psykiatri- og socialområdet

SAG NR. 5

AFRAPPORTERING FRA UNDERUDVALGET VEDRØRENDE PSYKIATRI- OG SOCIALOMRÅDET OM ANVENDELSE AF MEDICINERING I PSYKIATRIEN

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at underudvalgets afrapportering indgår i psykiatriens videre arbejde med at kvalificere den medicinske behandling.

SAGSFREMSTILLING

Underudvalget for psykiatri og socialområdet har i henhold til udvalgets kommissorium drøftet medicinering i psykiatrien, herunder kortlagt mulighederne for at arbejde med alternativer til medicin, mindre brug af medicin og svagere doser.

Udvalget har drøftet medicinering i psykiatrien og alternativer hertil på to møder. Udvalget har haft en drøftelse af lægemidler, der anvendes i psykiatrien, typisk kombineret med behandlingsmetoder som psykoterapi, miljøterapi (træning i daglige gøremål) og forskellige sociale foranstaltninger (støtte-kontaktperson, værested m.v.). Udvalget har samtidig set på, hvordan den medicinske behandling kan kvalitetssikres. Udvalget har desuden drøftet nogle konkrete projekter, der har fokus på polyfarmaci (behandling med flere psykofarmaka) herunder patientsikkerhed og medicinering i socialpsykiatrien.

Udvalget finder, at medicinering i psykiatrien er et område, der til stadighed skal være genstand for opmærksomhed.

Det er udvalgets opfattelse, at der er god dokumentation for effekten af psykofarmaka. Imidlertid finder udvalget også, at bivirkningerne har en karakter, der betyder, at der løbende skal gøres en indsats i forhold til kvalificering af anvendelsen af medicin i psykiatrien.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Afrapporteringen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Afrapportering om medicinering i psykiatrien den 29. april 2009 (FU)

Sagsnr: 08013927

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 6

SAG NR. 6

ETABLERING AF PSYKINFO I REGION HOVEDSTADEN

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at forslag om etablering af PsykInfo i Region Hovedstaden, herunder kontakt til sundhedskoordinationsudvalget, kommunekontaktudvalget og afslutningsvist kommunerne godkendes.

RESUME

I forlængelse af beslutning i regionsrådet skal der søges etableret et PsykInfo (et psykiatrisk informationscenter) i Region Hovedstaden i samarbejde med kommunerne. Sagen sættes på dagsorden til mødet i sundhedskoordinationsudvalget i september 2009 og efterfølgende på dagsorden til møde i kommunekontaktudvalget med henblik på drøftelse af, hvordan og hvornår forslaget kan realiseres.

PsykInfo´et foreslås etableret som en selvejende institution med Region Hovedstadens Psykiatri som initiativtager og deltager i bestyrelsen, men uden særligt ansvar for driften.

Der foreslås desuden nedsat en faglig rådgivningsgruppe med bl.a. bruger- og pårørenderepræsentanter, som bl.a. skal være inspirations- og dialoginstans på det psykiatriske område.

SAGSFREMSTILLING

På baggrund af afrapportering fra underudvalget vedrørende psykiatri- og socialområdet om kvaliteten af information og inddragelse besluttede regionsrådet den 5. februar 2008, at der skal søges etableret et PsykInfo i Region Hovedstaden i samarbejde med kommunerne. PsykInfo er et psykiatrisk informationscenter, hvor patienter, pårørende, borgere m.fl. kan henvende sig for at få information om psykisk sygdom.

Aktiviteter i PsykInfo kan være:

- Bibliotek,
- Pjecesamling,

- Månedligt nyhedsbrev,
- Pjecesamling,
- Tema- og debatarrangementer,
- Generel rådgivning (ikke patient rettet),
- Oplysnings- og undervisningstilbud.

Det blev ved regionsrådets beslutning påpeget, at det er vigtigt, at kommunerne inddrages aktivt i oprettelsen, samt at der samarbejdes med såvel PsykiatriFonden som bruger- og pårørendeorganisationerne.

Det foreslås, at PsykInfo i Region Hovedstaden etableres som en selvejende institution, der ledes af en bestyrelse bestående af repræsentanter fra Region Hovedstadens Psykiatri og kommunerne. Udgiften på 5 mio. kr. deles ligeligt med 2,5 mio. kr. til henholdsvis region og kommuner. Kommunernes andel fordeles efter indbyggertal.

Regionsrådet vil blive forelagt et udkast til vedtægter for PsykInfo til godkendelse efter drøftelser med først sundhedskoordinationsudvalget og dernæst kommunekontaktudvalget. I vedtægterne vil bestyrelsens sammensætning samt ledelse og organisering af arbejdet i PsykInfo være beskrevet nærmere.

Regionens andel på 2,5 mio. kr. er indarbejdet i budget 2009 og overslagsårene. Det er betinget, at den regionale finansiering først udløses, når der er garanti for kommunal medfinansiering.

Region Hovedstadens Psykiatri er initiativtager til etableringen og indgår i bestyrelsen, men har derudover ikke et særligt ansvar for PsykInfo´s daglige drift. Den daglige drift varetages af et sekretariat, der ansættes af bestyrelsen. PsykInfo og sekretariatet anbefales placeret i et bynært miljø, fx i København.

Der foreslås desuden nedsat en faglig rådgivningsgruppe med repræsentanter fra Region Hovedstadens Psykiatri, kommunerne og bruger- og pårørendeorganisationerne. Rådgivningsgruppen har til formål at være inspirations- og dialoggruppe, at bidrage til at skaffe ressourcer og at øge opmærksomheden om psykiatrien. Herudover samarbejdes med PsykiatriFonden om formidlings- og kommunikationsindsatsen.

Det foreslås, at regionen igangsætter en proces for at få inddraget kommunerne. Sagen om etablering af PsykInfo sættes således på dagsorden til mødet i først sundhedskoordinationsudvalget i september 2009 og efterfølgende på dagsorden til møde i kommunekontaktudvalget med henblik på drøftelse af, hvordan og hvornår forslaget kan realiseres. Endelig rettes der i løbet af efteråret henvendelse til alle kommunerne med henblik på en tilbagemelding fra kommunerne om, hvorvidt forslag om etablering af PsykInfo anses som en god ide, herunder om kommunerne vil indgå med finansiering.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Regionens andel udgør 2,5 mio. kr. der er indarbejdet i budget 2009 og i overslagsårene.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Notat af 20. maj 2009 om etablering af PsykInfo i Region Hovedstaden (FU)

Sagsnr: 08008061

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 7

SAG NR. 7

HANDLINGSPLAN FOR DEN REGIONALE UDVIKLINGSPLAN

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at Handlingsplan for den regionale udviklingsplan godkendes.

RESUME

Regionsrådet vedtog den 24. juni 2008 den regionale udviklingsplan for hovedstadsregionen. Udviklingsplanen indeholder en vision og syv pejlemærker indenfor temaerne infrastruktur, uddannelse, natur/miljø, erhvervsudvikling, kultur- og oplevelser samt internationalt samarbejde.

Ifølge planloven skal regionerne redegøre for de handlinger, som igangsættes for at følge op på de regionale udviklingsplaner. Efter aftale mellem formandskabet for KKR Hovedstaden (Kommunekontaktrådet for Region Hovedstaden), formanden for underudvalget vedrørende regional udvikling samt regionsrådsformanden blev KKR Hovedstaden i november 2008 forelagt en procesplan for udarbejdelse af en handlingsplan for den regionale udviklingsplan.

Fra januar og frem til maj 2009 har administrationen afholdt en række dialogmøder med relevante parter for at identificere behov og interesse for at igangsætte en fælles indsats indenfor rammen af den regionale udviklingsplan.

Resultatet foreligger nu i form af en handlingsplan, der dels skitserer offentlige aktørers igangværende indsats, dels beskriver 16 nye initiativer indenfor infrastruktur og uddannelse samt natur, miljø og klima.

SAGSFREMSTILLING

Baggrund

Regionsrådet vedtog den 24. juni 2008 den regionale udviklingsplan (RUP) for hovedstadsregionen. Udviklingsplanen indeholder en vision og syv pejlemærker indenfor temaerne infrastruktur, uddannelse, natur/miljø, erhvervsudvikling, kultur- og oplevelser samt internationalt samarbejde.

Den regionale udviklingsplan har sat retning og mål for en lang række tiltag på både lokalt, regionalt og statsligt niveau. Men på en række områder er der fortsat brug for en indsats, hvor relevante parter på tværs af myndighed, sektorer og geografi går sammen om at realisere udviklingsplanens løsningsforslag.

Første led i at identificere behov og interesse for en fælles indsats var at formulere en procesplan for udarbejdelse af en handlingsplan. Procesplanen blev forelagt KKR Hovedstaden i november 2008.

Dernæst blev der i perioden januar til maj 2009 afholdt en række dialogmøder med relevante parter for at identificere behov for at udvikle løsninger på de udfordringer, der beskrives i udviklingsplanen. Der er bl.a. afholdt dialogmøder med Transportministeriet, Vejdirektoratet, By- og Landskabsstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen, KKR's udvalg vedr. børne- og kulturområdet, erhvervsskoler, øvrige ungdomsuddannelser, erhvervsakademier og professionshøjskoler.

Endelig er handlingsplanen løbende blevet drøftet med en administrativ RUP-følgegruppe med deltagelse af repræsentanter fra KKR Hovedstaden og kommunerne. Handlingsplanen er desuden blevet drøftet i underudvalget vedrørende regional udvikling.

Handlingsplanens initiativer
Handlingsplanen består dels af en beskrivelse af status for implementering af RUP'ens løsningsforslag, dels af 16 initiativer indenfor infrastruktur og uddannelse samt natur, miljø og klima. Initiativerne er formuleret på et overordnet niveau og skal videreudvikles i løbet af efteråret i samspil med relevante og interesserede aktører.

Initiativerne er enten analyser, der bibringer ny viden om konkrete problemstillinger, pilotprojekter, der bidrager til udvikling af nye løsninger eller afprøver nye samarbejdsformer, etablering af faglige netværk eller initiativer, der bidrager til kompetenceudvikling.

De enkelte initiativer og deres formål er skitseret i det følgende.

Infrastruktur
1. Strategisk analyse og udvikling af trafikmodeller - Inddrage Region Hovedstaden og kommunerne i Transportministeriets strategiske analyse af udbygningsmuligheder i hovedstadsområdet samt udvikling af en national trafikmodel.

2. Styrket kollektiv trafik - Styrke den kollektive trafik bl.a. gennem målrettede ansøgninger til transportaftalens puljer.

3. Parker og Rejs anlæg i trafikknudepunkter og ved pendlerstationer - Analysere og kortlægge mulighederne for at etablere og udbygge parkeringsfaciliteter ved udvalgte stationer og trafikale knudepunkter.

4. Byvision for Ringbyen langs Ring 3 - Udvikle en samlet vision for byudviklingen langs Ring 3.

5. Intelligente trafiksystemer (ITS) - Kortlægge erfaring og effekt samt anbefalinger af forskellige ITS-løsninger målrettet hovedstadsregionen.

6. Grøn bølge for udrykningskøretøjer - Afprøve og effektvurdere teknologiske løsninger, der kan sikre en hurtigere og mere glidende kørsel for udrykningskøretøjer i hovedstaden.

Uddannelse

1. Vejledningsindsats – Igangsætte vejledningssamarbejde mellem produktions- og erhvervsskoler og mentorordninger på erhvervsskoler, herunder udvikling af nyt vejledningsmateriale til folkeskolens afgangsklasser.

2. Plejeomsorgsuddannelserne – Igangsætte projekter, der øger rekruttering til plejeomsorgsuddannelserne og styrker fastholdelsen af de studerende.

3. Fagligt løft for tosprogede unge og bogligt svage elever - Styrke det regionale vidensgrundlag i forhold til tosprogede unge og bogligt svage elever.

4. Regional ulighed i uddannelsessystemet – Indsamle viden om regional ulighed i uddannelsessystemet for at iværksætte en strategi for et regionalt uddannelsesløft.

Natur, miljø og klima

1. Den blå og grønne struktur og udvikling af rekreative områder - Undersøge muligheder for bl.a. at forlænge de grønne kiler og udvikle den femte grønne ring.

2. Nationalparken Kongernes Nordsjælland – Understøtte etableringen af nationalparken for at sikre lettilgængelige og attraktive natur- og friluftsområder for regionens borgere.

3. Hovedstaden og Øresundsregionen som cykelregion - Skabe mulighed for nemt og sikkert at cykle i hele Øresundsregionen ved bl.a. at registrere og udbedre ”missing links” i det regionale cykelstinet.

4. Øresundsregionen som klimaregion - Skabe samarbejde og netværk blandt regioner og kommuner i Øresundsregionen for at styrke parternes indsats for at reducere CO2.

5. Klima, kommuner og vand - Sikre by- og naturområder mod de globale klimaudfordringer i form af stigende vandmængder.

6. Håndtering af overskudsjord - Minimere transporten af ren og forurenet jord for at reducere miljømæssige konsekvenser af transporten samt uhensigtsmæssig placering af overskudsjorden.

Regionens rolle
Det er en forudsætning for handlingsplanens succes, at initiativerne forankres og gennemføres hos de myndigheder og aktører, der har ansvar og/eller interesse herfor og som bidrager med ressourcer.

Regionen kan som udgangspunkt ikke varetage et projektlederansvar for de enkelte initiativer. Regionen kan til gengæld bidrage til at initiativerne igangsættes og formuleres. I nogle tilfælde vil regionen også kunne følge samt bidrage til den videre udvikling af initiativerne, mens regionen i andre tilfælde vil trække sig tilbage, når initiativet er kommet godt fra start.

Regionen har desuden mulighed for at medfinansiere op til 50 % af de enkelte initiativer i handlingsplanen. Regionen har i 2009 og 2010 årligt afsat ca. 17 mio. kr. til regionale udviklingsprojekter generelt og ca. 30 mio. kr. specifikt til uddannelsesprojekter.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Handlingsplanens initiativer kan igangsættes inden for budgettet til regional udvikling i 2009 – samt overslagsåret 2010.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Udkast til handlingsplan for den regionale udviklingsplan (FU)

Sagsnr: 09003462

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 8

SAG NR. 8

ANALYSE AF KØBENHAVNS LUFTHAVNS BETYDNING

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** regionsrådet drøfter rapporten om Københavns Lufthavns betydning for regionens internationale konkurrenceevne,
2. **at** regionsrådet tager initiativ til en dialog med staten - som medejer af lufthavnen og SAS - om problemerne for hovedstadsregionens internationale tilgængelighed og betydning for såvel hovedstadsregionen som øvrige Danmark, og
3. **at** regionsrådet opfordrer Vækstforum Hovedstaden til med de relevante parter at drøfte mulighederne for et konkret initiativ, der skal styrke destinationsudviklingen til gavn for hovedstadens erhvervsmæssige konkurrenceevne i forhold til andre storbyer.

RESUME

Konsulentfirmaet Copenhagen Economics har på vegne af Region Hovedstaden udarbejdet en analyse af Københavns Lufthavns betydning. Analysen påviser, at Københavns Lufthavn har en vigende betydning i det internationale hierarki mellem lufthavne. Færre internationale ruter ud og ind af København har negative konsekvenser for hovedstadsregionens internationale tilgængelighed og kan få negative konsekvenser for hovedstadsregionens erhvervsvikling og generelle konkurrenceevne.

Analysen kommer med en række anbefalinger til regionen om initiativer, som kan bidrage til at udvikle regionens internationale tilgængelighed, herunder afbøde effekten af et eventuelt salg af SAS.

SAGSFREMSTILLING

Baggrund

OECD påpeger i sin internationale analyse af hovedstadsregionen, at en international lufthavn med gode destinationsforbindelser er kritisk for regionens konkurrenceevne og tiltrækningen af internationale virksomheder.

Københavns Lufthavn har på denne måde vital betydning for hovedstaden, men som Skandinaviens største lufthavn rækker betydningen langt ud over hovedstadsregionens grænser i både Sydsverige og øvrige Danmark.

Betydningen understreges af Københavns placering i den nordlige udkant af Europa, langt fra Europas økonomiske tyngdepunkt, og København er ikke forbundet til det europæiske net af højhastighedstog. Dertil kommer at tilgængeligheden via motorvejsnettet også er begrænset indtil Femern Bælt forbindelsen åbner i 2017.

På baggrund af denne centrale udfordring har konsulentfirmaet Copenhagen Economics nu for Region Hovedstaden gennemført en nærmere analyse af Københavns Lufthavns betydning for hovedstadsregionens internationale tilgængelighed.

Analysens resultater

Analysen viser, at Københavns Lufthavns betydning i det internationale hierarki mellem lufthavne er faldende på trods af en attraktiv lufthavn med lave takster og stort opland. Dette kan få betydelige konsekvenser for hovedstadsregionens vækstmuligheder. Særligt peger analysen på betydningen af et stærkt internationalt rutenetværk. Analysen konkluderer således, at der de senere år er lukket flere internationale ruter end der er åbnet, og at dette har negative konsekvenser for hovedstadsregionens internationale tilgængelighed.

I perioden 1998 – 2008 er lufthavnen gået fra at være Europas 10. største til nu at indtage 15. pladsen.

De direkte flyruter fra lufthavnen til resten af verden er faldet med næsten 12 procent siden 2001, og antallet af transfer passagerer er de seneste fem år faldet med 15 procent. Værst er det gået ud over ruterne til Asien og Mellemøsten, der er faldet med hhv. 25 procent og 32 procent, men der er også fald på ruter til øvrige Skandinavien og det vesteuropæiske nærmarked. Forbindelserne til USA og Østeuropa forbedret i perioden, men i 2009 forsætter den negative udvikling med lukning af ruter til Shanghai, New Delhi og Seattle.

I perioden siden 2001 er den indirekte tilgængelighed, der betyder at man rejser via skifte i anden lufthavn, dog steget. Det skyldes især åbning af ruter til Atlanta og Chicago, der er to ud af de 5 superdestinationer, som står for 55 procent af trafikken til København. Stigningen ligger dog ikke over sammenlignelige lufthavne så som Wien og Zürich, men over Stockholm og Oslo.

Udfordringen for hovedstadsregionens internationale konkurrencedygtighed skærpes af, at det nationale luftfartselskab, SAS, indtager en dominerende stilling, men i de senere år har været under stærkt konkurrencepres og har skåret ned på internationale ruter. Dette er sket samtidig med, at flere udenlandske selskaber har nedlagt ruter til regionen.

Analysen af Københavns Lufthavns internationale betydning dokumenterer, at hovedstadsregionens internationale tilgængelighed er under pres med mulige negative konsekvenser for hovedstadsregionen og Danmark. Konsekvenserne af en forringet tilgængelighed er direkte negative for den del af erhvervslivet, der er afhængig af et stærkt internationalt netværk, fordi det bliver mere tidskrævende at komme til og fra regionen. En dårligere tilgængelighed vil også betyde dårligere vilkår for at tiltrække udenlandske investeringer, internationale konferencer, udenlandske talenter samt for tiltrækning af turister.

Analysens anbefalinger kan derfor blive et vigtigt afsæt for en dialog med de centrale parter om en strategisk indsats, der skal sikre en stærk international tilgængelighed til gavn for hovedstadsregionen og dermed for hele landet.

Region Hovedstaden er Danmarks eneste internationale storbyregion, og international tilgængelighed er et grundlæggende rammevilkår af vital betydning for regionens evne til at konkurrere med andre metropoler. Disse forhold har strategisk betydning for statens indtægter og da staten er medejer af såvel Københavns Lufthavne A/S og af SAS AB peger analysen på muligheden for, at regionen går i dialog med de berørte ministerier - Finansministeriet og Trafikministeriet om problemstillingen. Denne fremgangsmåde er kendt fra fx Amsterdam, der stillede krav til beflyvningen på Schiphol i Amsterdam, da KLM fusionerede med Air France.

Tilsvarende angiver analysen udenlandske eksempler på etablering af strategiske partnerskaber mellem stat, region og andre aktører om tiltag, der skal styrke destinationsudviklingen af hensyn til vækst og beskæftigelse. Det gælder fx Access Stockholm. På denne baggrund kan sekretariatet for Vækstforum Hovedstaden undersøge mulighederne for udvikling af et konkret initiativ, der kan styrke regionens internationalt orienterede erhvervsstruktur, tiltrækningen af udenlandske virksomheder, talenter og turister.

Endelig peger analysen på, at det er vigtigt at sektorreguleringen giver lufthavnen gode forhold og at den fysiske infrastrukturplanlægning understøtter lufthavnen, f.eks. ved at koble højhastighedstog til lufthavnen for at øge trafikgrundlaget.

Afsluttende bemærkninger
Folketingets transportforlig fra januar 2009 om ”En grøn transportpolitik” nævner ikke Københavns Lufthavn.

I Transportministeriets redegørelse fra april 2009 om ”Fremtidens godstransportformer” fremgår, at luftfragt har stigende strategisk betydning for erhvervsudviklingen i Danmark, da især større erhvervsvirksomheder ønsker at have tilgængelighed til alle godstransportformer.

Københavns Lufthavns strategiske betydning generelt og for ruteudvikling samt persontransport i særdeleshed indgår dermed ikke i de nationale strategier.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

En tiltrædelse af indstillingen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. ”Der er noget i luften”, analyse maj 2009 fra konsulentfirmaet Copenhagen Economics (FU)
2. Slides med hovedkonklusioner (FU)

Sagsnr: 09005137

Forretningsudvalget den 24. juni 2009, sag nr. 1

SAG NR. 9

KOLLEKTIV TRAFIKANALYSE

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** regionen tager initiativ til et møde med transportministeren for at drøfte mulighederne for at gennemføre rapportens anbefalinger, herunder særlig spørgsmålet om samarbejde og vision for den kollektive trafik, øget frekvens på S-tog og regionaltog etc., samt udbygning af bane – infrastrukturen,
2. **at** regionen anmoder Movia om at gå i dialog med de øvrige aktører inden for den kollektive trafik for at drøfte mulighederne for at implementere rapportens anbefalinger om fælles information, mobility management og vision m.v. på tværs af de kollektive trafikselskaber,
3. **at** regionen opfordrer trafikselskaberne i regionen, herunder kommunerne som bestiller af kommunal buskørsel, overveje med udgangspunkt i analysens resultater at forbedre grundproduktet (regional-, metro- og S-tog samt busserne) med fokus på frekvens, rejsehastighed og pålidelighed,
4. **at** regionen for sin del i bestillingen af regional bus- og lokalbanekørsel samt administration hos Movia i 2010 styrker den regionale kollektive trafik på tværs af regionen ved øget frekvens af regional buskørsel, information og markedsføring, incitamentsaftaler og midler til medfinansiering af fremkommelighed,
5. **at** regionen i øvrigt gennem handlingsplanen for den regionale udviklingsplan kan understøtte aktørerne inden for den kollektive trafik med at udvikle og igangsætte initiativer på baggrund af rapportens anbefalinger, og
6. **at** rapporten sendes til relevante ministerier, trafikaktører og kommunerne i Region Hovedstaden samt til pressen.

RESUME

Regionsrådet besluttede i Budget 2009 at igangsætte en tværgående og konkret analyse af, hvordan man i regionen bedst styrker den kollektive trafik på tværs af de forskellige transportsystemer.

Analysearbejdet viser, at man med en stor, samlet satsning på den kollektive transport kan nå ganske langt. I forliget om *En grøn transportpolitik*, som et næsten samlet folketing indgik i januar 2009, er fastsat et mål om, ”at den kollektive trafik skal løfte det meste af fremtidens vækst i trafikken”. Analyserne viser, at dette mål kan realiseres alene ved at forbedre den kollektive transport og motivere

folk til at bruge den frem for personbilen. Men hvis målet skal nås, forudsætter det en stor og samlet satsning præget af en kundeorienteret og koordineret tilgang.

Analysens forslag til virkemidler og løsningsforslag er angivet i seks initiativpakker, som kan opdeles på flere niveauer. En række initiativer skal løses i statsligt regi og lægger op til politisk dialog. Mange initiativer kan løses eller igangsættes allerede i dag af de relevante parter i form af konkrete samarbejds- og udviklingsprojekter. Endelig kan en række initiativer igangsættes af Region Hovedstaden via regionens rolle som bestiller på de regionale busruter og lokalbanerne.

Der er i den politiske tillægsaftale til budgetforlig 2009 aftalt en række initiativer på grundlag af rapportens anbefalinger.

SAGSFREMSTILLING

Baggrund
Regionsrådet besluttede i Budget 2009 at igangsætte en tværgående og konkret analyse af, hvordan man i regionen bedst styrker den kollektive trafik på tværs af de forskellige transportsystemer – S-tog, regionaltog, lokalbaner, metro og busser.

Analysen skal ses i sammenhæng med den regionale udviklingsplans tema om infrastruktur. Her fremgår det, at regionens største udfordring i fremtiden bliver at få udviklet en sammenhængende, effektiv og pålidelig kollektiv trafik med gode skiftemuligheder, som skal være med til at imødegå den massivt stigende trængsel, som vil ske i hele regionen.

Proces
I januar 2009 blev der indgået kontrakt med trafikkonsulentvirksomheden Tetraplan. Tetraplan har stået i spidsen for udredningen og har sammensat et team af forskere og rådgivere fra Danmark, Norge og Sverige, som har bidraget til at løse opgaven gennem udarbejdelsen af en række faglige analyser. Herudover er 14 væsentlige aktører i og omkring den kollektive trafik i hovedstadsområdet blevet interviewet.

Regionen har i forbindelse med udredningen nedsat en referencegruppe på chefniveau, hvor deltagere fra de trafikale organisationer DSB, Movia, FDM, Metroselskabet, Trafikstyrelsen, Vejdirektoratet samt Kommune Kontakt Rådet Hovedstaden har haft mulighed for at kommentere undervejs. I løbet af analyseperioden er der blevet afholdt to møder i referencegruppen, hvor resultaterne af de faglige analyser og interviewrunden er blevet drøftet.

Analysens resultater
Gennem de senere år har der været betydelige investeringer i S-tog og metro, og bus-systemet er omlagt med etablering af A-bus-nettet. Men analysen viser, at initiativerne ikke har skabt en samlet stigning i passagertallene i den kollektive

transport i hovedstadsområdet. I perioden 1997-2007 er den kollektive trafik faldet med ca. 5 %, mens fx bil- og cykeltrafikken er steget med ca. 25 %.

Det vil sige, at den kollektive transport har tabt markedsandele i en samlet stigende transport. Der er mange forklaringer på udviklingen, som blandt andet skyldes lokaliseringsmønsteret, økonomisk vækst, længere pendlingsafstande, højere takster, færre bus-kilometer, manglende sammenhæng mellem bus og tog og svigtende pålidelighed.

I det forlig om *En grøn transportpolitik*, som et næsten samlet folketing indgik i januar 2009, er fastsat et mål om, "at den kollektive trafik skal løfte det meste af fremtidens vækst i trafikken". Tetraplans analyser viser, at dette mål kan realiseres alene ved at forbedre den kollektive transport og motivere folk til at bruge den frem for personbilen. Men hvis målet skal nås, forudsætter det en stor og samlet satsning præget af en kundeorienteret og koordineret tilgang.

Analysen munder ud i en række initiativpakker, som samlet set medvirker til en markant øget efterspørgsel efter kollektiv transport og derigennem mindske biltrafikken. Der er tale om tematiske pakker, som kombinerer virkemidler på tværs af trafikarter. En af initiativpakkerne har særligt fokus på de organisatoriske vilkår for den kollektive trafik i hovedstadsområdet.

Der er ikke i analysen prioriteret mellem de enkelte initiativpakker. Tages alle pakker i brug er der beregnet en effekt på 20 procent flere ture i den kollektive trafik og tre procent færre bilture end der ellers ville være i 2018. Man kan altså nå ganske langt i at øge efterspørgslen med en kundeorienteret og koordineret tilgang.

De seks **initiativpakker**:

- En initiativpakke om **grundproduktet**, hvor fokus er på at forbedre udbud og frekvens, rejsehastighed, pålidelighed. Der vil blive indsat flere busser og tog, skabt bedre busfremkommelighed, og gennemført et planeftersyn af den kollektive transport med henblik på at justere primært busruter i forhold til de forandringer, der over årene er sket med transportvaner, virksomheder, borgere, bosættelse og befolkning. Den nyligt etablerede statslige pulje til busfremkommelighed kan formentlig anvendes. Det vil medføre store driftsudgifter at øge det kollektive trafikudbud. Initiativpakken vurderes frem til 2018 at give 5,9 procent flere kollektive ture og 0,8 procent færre bilture, end man ellers kunne forvente.

- En initiativpakke om **information, mobility management** (rejseinfo og rejseplanlægning til fremme af kollektiv transport) **og markedsføring.** Der etableres en fælles trafikinformations- og markedsføringsorganisation. Der er fokus på information på tværs af de kollektive trafikselskaber i hovedstadsområdet og en sammenhængende indsats med mobility management i form af pendlerplaner, profilering af erhvervskortet, transportplaner for hospitaler og andre steder, hvor der kommer mange mennesker, direkte markedsføring, cykel-tog rejser, rejsega-

ranti m.m. En del af omkostningerne vil kunne dækkes ved overførsel fra eksisterende budgetter, men især mobility management vil kræve ekstra ressourcer. Initiativpakken vurderes i 2018 at give 5 procent flere kollektive ture og 0,7 procent færre bilture, end man ellers kunne forvente.

- En initiativpakke med fokus på reduktion i den kollektive trafiks **takster**. Taksterne er steget med 29 procent fra 2002 til 2007, hvilket er tre gange så meget som forbrugerprisindekset og en halv gang mere end stigningen i benzinpriserne. I pakken nedsættes taksterne realt med 25 procent. Økonomisk er der tale om en betydelig satsning. De nedsatte takster er vurderet til at give fem procent flere ture i den kollektive transport og 0,7 procent færre ture med personbil, end man ellers kunne forvente.

- En initiativpakke, som har fokus på **stationsnærhedsprincippet** og implementering af princippet i overensstemmelse med regeringens *Fingerplan 2007*. Effektiv implementering af stationsnærhedsprincippet vil resultere i en bystruktur med byfortætning omkring stationerne. Indsatsen er langsigtet, men effekterne er permanente. Økonomisk er der i sig selv ingen omkostninger for den kollektive trafik. Initiativpakken er vurderet til at give 2,3 procent flere kollektive ture og 0,7 procent færre bilture, end man ellers kunne forvente i 2018.

- En initiativpakke om **samarbejde og vision**. Pakken indebærer frem for alt iværksættelse af en række organisatoriske tiltag. Der er fokus på en sammenhængende vision og plan for den kollektive trafik, som bør udarbejdes med Trafikstyrelsen som primus motor. Kommunerne udarbejder trafikhandlingsplaner. Støtte fra statslige puljer gøres afhængig af overensstemmelse med visioner og planer. Movia, regionen og kommunerne indgår flerårige aftaler om bustrafikken. Trepartsaftaler mellem Movia, kommuner og busoperatør tages i brug, ligesom incitamentskontrakter udbredes. Initiativpakken er ikke økonomisk belastende, men kræver organisatoriske ændringer og opbakning. Effekterne for fordelingen mellem transportformer kan ikke kvantificeres.

- Herudover formuleres på længere sigt en initiativpakke, der koncentrerer sig om **bane-infrastrukturen**. Der er fokus på en letbane i Ring 3, forlængelse og opgradering af S-banelinier, udbygning af metroen med flere etaper og en ny nordsydgående forbindelse til supplement for Boulevardbanen. I denne pakke indgår endvidere terminalforbedringer samt flere og forbedrede Parkér & Rejs anlæg. Initiativpakken er udgiftstung, men til nogle af initiativerne er der afsat statslige puljemidler. Effekterne på fordelingen mellem transportformer er ikke vurderet.

Skal man skal realisere målet i folketingets transportforlig om, at den kollektive transport skal løfte det meste af fremtidens vækst i trafikken, skal den kollektive transport tage mindst halvdelen af den forventede trafikvækst målt på ture. Det fordrer i følge analysens vurdering af effekter, at man skal gøre en massiv indsats

og investeringer på tværs af trafikformer, aktører og investeringsområder som forbedrer den kollektiv transports udbud, kvalitet og service.

Endelig bemærkes det i analysen, at hvis den kollektive transport skal tage hele trafikvæksten, må andre virkemidler som kørselsafgifter og parkeringsrestriktioner tages i brug.

Rapportens anvendelse
Opfølgning på analysens forslag til virkemidler og løsningsforslag fordrer en indsats på flere niveauer. Nogle skal løses i statsligt regi og gennem politisk dialog, nogle i dialog med aktørerne inden for den kollektive trafik eller gennem udvikling og gennemførelse af projekter inden for rammerne af Handlingsplanen for den regionale udviklingsplan. Endelig kan samarbejdet i Movia og regionens egne initiativer som trafikbestiller medvirke til at styrke den kollektive trafik.

Der er i den indgåede politiske tillægsaftale til budgetforlig 2009 aftalt en række initiativer.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

En styrkelse af den regionale bustrafik og medfinansiering af initiativer kan igangsættes inden for budgettet til regional udvikling i 2009

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Forretningsudvalgets indstilling vil foreligge til regionsrådets møde.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Rapporten: ” Før biltrafikken står stille – Hvad kan den kollektive transport bidrage med?” Af Tetraplan og A2 for Region Hovedstaden. Maj 2009.05.2 (FU)
2. Diverse Arbejds- og baggrundsrapporter. Maj 2009 (kan rekvireres i sekretariatet)
3. Tillægsaftale til budgetforlig 2009 vedr. indsatsen for regional udvikling (FU)

Sagsnr: 09001300

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 9

SAG NR. 10

RAPPORT OM MILJØVENLIGE BUSSER I REGION HOVEDSTADEN

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at Movias bestyrelse opfordres til at drøfte rapporten og at anvende rapportens anbefalinger i Movias materiel- og udbudsstrategi.

RESUME

I en rapport om miljøvenlige busser anbefales, at der ved kommende udbud af buskørsel i Movia anlægges en ny strategi for indførsel af mere miljøvenligt busmateriel. Her tænkes både på alternative brændstoffer og motorteknologier. Indfasningen kan ske i takt med, at alternativerne bliver kommercielt tilgængelige.

SAGSFREMSTILLING

Rapportens baggrund

I den regionale udviklingsplan er der peget på, at en af hovedstadsregionens store udfordringer er luftforureningen og de gener, som den påfører regionens borgere. I den nyligt offentliggjorte rapport fra OECD, som bl.a. Region Hovedstaden tog initiativ til, er det nævnt, at partikelforureningen af luften i hovedstadsregionen er højere end i byer som Paris, Frankfurt og London. Trafikken er udpeget som en af de store bidragydere til problemet.

Som led i budgetvedtagelsen for 2009 blev der som konsekvens heraf afsat midler til en nærmere analyse af mulighederne for at indføre miljøvenlige busser. I analysen skal indgå en vurdering af, hvordan lovgivningen vil påvirke regionens og Movias mulighed for aktiv deltagelse.

Konsulenter fra Tetraplan og Grontmij/Carl Bro har foretaget analysen og udarbejdet rapporten. En styregruppe med repræsentanter fra regionen og Movia har fulgt arbejdet.

Rapporten indholder en vurdering af muligheder for at indføre nye og mere miljøvenlige motorteknologier og brændstoffer i bustrafikken. På miljøsiden er der foruden reduktioner i CO_2 udslip set på hele processen med fremstilling af brændstof over distribution til anvendelse i bussen (well to wheel) for at få de samlede på-

virkninger af miljøet belyst for udvalgte brændstoffer og motorteknologier. Rapporten indeholder et sammenfatningsafsnit, som giver et overblik over resultater og anbefalinger.

Konklusioner
Ved anbefaling af løsninger har fokus på de rent teknologiske aspekter været, at de fremlagte løsninger er robuste, dvs. at de kan anvendes i praktisk drift. Samtidig er anbefalingerne lagt ind i en tidsmæssigt korrekt rækkefølge under hensyntagen til de forventede teknologiske fremskridt i de kommende år.

Hovedkonklusionerne er:

- Der kan skaffes hurtige miljømæssige resultater ved at anvende simple tilpasninger i den eksisterende bustrafik, som
    - øget fokus på brændstofforbruget i Movias udbudsbetingelser (som fx kan opfyldes af busser med lav vægt),
    - kurser til chaufførerne i miljørigtig kørsel,
    - montering af energibesparende udstyr på busserne (fx dæk med lav rullemodstand).
- Over de kommende år kan der indføres mere miljøvenlige busser ved at
    - gå over til busser med forbrændingsmotorer, som anvender alternative brændstoffer som bioethanol, biodiesel, biogas eller naturgas,
    - satse på hybridbusser, som anvender en teknologi, hvor en dieselmotor og en elmotor arbejder sammen,
- På noget længere sigt have fokus på
    - Brændselscellemotorer, som kører på brint. Teknologien er endnu kun på demonstrationsstadiet med et stykke vej til kommerciel drift. Der vil være meget store drifts- og etableringsomkostninger,
    - Store elbusser, hvis problemet med batteriernes kapacitet kan løses.

Der vil være betydelige miljøgevinster at hente. Især for brints vedkommende er det dog afgørende for gevinsten, hvordan brinten fremstilles. Der er tale om en meget energikrævende proces, som ved anvendelse af elektricitet fra konventionelle kraftværker har et meget dårligt miljøregnskab. Bioethanol fremstillet af sukkerrør fra Brasilien er omdebatteret pga. lokale problemstillinger på produktionsstedet.

Der er foretaget beregninger på en række alternativer til den konventionelle dieselbus. I alle tilfælde er der øgede omkostninger ved praktisk anvendelse. Økonomisk set er naturgasbusser og hybridbusser bedste alternativer, mens brint er dyrest.

Udenlandske erfaringer med brint og biogas
Rapporten indeholder en beskrivelse af udenlandske erfaringer med alternative drivmidler.

I Hamborg og andre europæiske storbyer kører et stort antal forsøg inden for EU's store brintprojekt, CUTE (Clean Urban Transport for Europe). I projektet indgår totalt 47 brintbusser i 10 byer. Der indgår busser baseret på brændselscelleteknologien, hybridbusser og busser med forbrændingsmotorer baseret på brint. Der er opnået en række erfaringer, som har afdækket områder, hvor videre udvikling er nødvendig. Sammenfattende er vurderingen, at brint til transport stadig er på demonstrationsstadiet, og at der er lang vej til egentlig kommerciel drift.

I Stockholm kører i dag en flåde på over 400 ethanolbusser, og målsætningen er, at 50 pct. af busserne i lokaltrafikken skal køre på ethanol. Dette på trods af tættere serviceintervaller og højere brændstofforbrug. Miljøgevinsten er prioriteret højere.

I Helsingborg og en række andre byer i Sverige er der erfaringer med busser, der kører på biogas fremstillet af slam fra rensningsanlæg og gas fra affaldsdepoter. Erfaringerne er gode, men der kræves betydelige investeringer for at få gassen frem i en kvalitet, der kan anvendes i motorerne.

I Danmark har der mest været tale om biogasanlæg baseret på gylle. Potentialet herfor er ikke stort i Region Hovedstaden. I Vestdanmark - hvor tilgangen til gylle er størst - har biogassen har udelukkende været brugt til opvarmning og ikke til transportformål. Energimæssigt fås der mest ud af denne form for biogas ved at anvende den til opvarmning.

Rapportens anbefalinger
Det anbefales i rapporten at satse på en strategi, der arbejder med parallelle indfasningsforløb, hvor der tages hensyn til kontraktudløb og kørselsmønstre. I praksis skal der konkretiseres forslag til implementering på de enkelte busruter, mulige finansieringskilder, samarbejdspartnere, overordnede funktionskrav mv. Dette skal så sammenholdes med de kommende udbudsrunder for busdriften. Alt skal overordnet ses i forhold til, hvornår de alternative brændstoffer og motorteknologier vil være kommercielt tilgængelige og økonomisk overkommelige.

Rapporten peger desuden på, at der for regionen og Movia vil være ret vide muligheder for at medvirke til en udvikling mod mere miljøvenlig busdrift. Der skal naturligvis tages hensyn til almindelige konkurrenceretlige regler, ligesom der skal være vilje til at betale eventuelle meromkostninger. Der vil også være mulighed for at indgå i internationale og nationale forsøgsprojekter, herunder Færdselsstyrelsens grønne puljer.

Administrationen foreslår, at rapporten fremlægges for regionsrådet til drøftelse med en indstilling om, at rapporten fremsendes til Movia med en anbefaling af, at konklusionerne indgår i Movias materiel- og udbudsstrategi.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

En tiltrædelse af indstillingen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales, idet forretningsudvalget anmoder om tilbagemelding om effekten af indsatsen.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Rapport om miljøvenlige busser i Region Hovedstaden, maj 2009 (FU)

Sagsnr: 08001878

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 10

Afrapportering fra underudvalget vedrørende regional udvikling

SAG NR. 11

AFRAPPORTERING FRA UNDERUDVALGET VEDRØRENDE REGIONAL UDVIKLING – EFFEKTIVITET I REGIONENS LOKALBANER OG REGIONALE BUSRUTER

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at underudvalgets afrapportering indgår i det videre arbejde med regionens bestilling af lokalbane- og busdrift hos Movia.

SAGSFREMSTILLING

Underudvalget har i henhold til sit delkommissorium gennemgået problemstillinger i forbindelse med effektiviteten i regionens lokalbaner og regionale busruter.

Udvalget peger generelt på behovet for at følge Movias videre arbejde med udvikling og implementering af Trafikplan for Nordsjælland tæt i forhold til effektiviteten af den kollektive trafik. Udvalget peger derudover på muligheden for en øget anvendelse af incitamentsaftaler, betydningen af en god korrespondance mellem de regionale busser og lokalbaner, behovet for en effektiv markedsføring samt indsatsen for at skabe tryghed for chaufførerne.

Hovedkonklusionerne fra udvalgets drøftelser er:

1. Der er særlige udfordringer for trafikken i Nordsjælland både økonomisk og planlægningsmæssigt,
2. Der er behov for et særligt fokus på samspillet mellem busser og lokalbaner både for at sikre en bedre køreplanlægning, korrespondancer mellem tog og bus og en mere effektiv udnyttelse af de økonomiske ressourcer.

Økonomiske nøgletal for lokalbaner og regionale busser
Udvalget er blevet præsenteret for følgende nøgletal, der afspejler de lokale jernbaners og de regionale bussers økonomiske effektivitet:

Baner:

Strækning	Passagerer (mio.)	Udgift pr. pass. (kr.)	Selvfinansie-ringsgrad (pct.)
Frederiksværk	1,358	15,10	47,3
Gribskov	1,348	16,21	44,2
Hornbæk	0,659	9,52	38,7
Lille Nord	0,933	14,01	55,4
Nærum	0,635	4,83	46,7
I alt	4,935	14,49	46,2

Busser:

Rutenr.	Påstigere (mio.)	Nettoudgift pr. påstiger (kr.)	Selvfinansie-ringsgrad (pct.)
308	0,130	18,61	36,1
319	0,436	11,10	48,8
400	0,246	19,40	30,5
300S	4,742	3,95	67,2
400S	2,554	3,42	73,6
500S	3,081	4,81	68,5
600S	1,055	7,02	63,8
I alt	12,243	5,04	65,3

Konklusion

For lokalbanerne er der en del forskel på selvfinansieringsgraden. Hornbækbanen ligger i bund og Lille Nord i top. Sammenligner man med andre lokalbaner i Danmark er der ingen væsentlig forskel på niveauet for selvfinansiering. Lokalbanerne er omfattet af en aftale med staten, hvorefter det statslige investeringstilskud er betinget af et fastsat driftsomfang på banerne. Hvis der køres mindre – f.eks. hvis en bane lukkes – kan der blive tale om tilbagebetaling af en del af investeringstilskuddet. Aftalen løber til og med 2015.

For busserne er de tværgående S-busser et populært produkt. Det viser sig tydeligt i oversigten. De mere lokale linjer – 308 og 319 – fra Frederikssund til Farum hhv. Helsinge har ikke den samme passagertilgang. Den særlige problemstilling vedr. linje 400/400S omtales nedenfor.

Helt generelt viser nøgletallene, at der er en betydeligt lavere selvfinansieringsgrad for banerne end for busserne. Samtidig er nettoudgiften pr. påstiger næsten tre gange så høj i togene som i busserne. Selv om togene gennemsnitligt transporterer passagererne længere end busserne, er toget et betydeligt dyrere tilbud end busserne. Passagertallene på lokalbanerne skal følges tæt for at følge udviklingen.

Trafikplan for Nordsjælland
Movia har udarbejdet et forslag til en plan for trafikken i Nordsjælland, som går under arbejdstitlen "Projekt Nordkalotten". Hensigten er at optimere tog- og busdriften i lokalbanernes opland og skaffe flere passagerer i det samlede system. Der er set på bussernes rolle som tilbringer til togene og på et hovedrutenet for busserne med faste minuttal og faste korrespondancer mellem tog og bus i udvalgte knudepunkter. Samtidig lægges op til, at paralleldrift mellem tog og busser bliver minimeret. Movia mener, at dette kan især få en positiv betydning for Hornbækbanen, som "konkurrerer" med en kommunal buslinje, der kører parallelt med banen. I planen indgår desuden en øget markedsføringsindsats. Movia arbejder nu med at sætte økonomi på forslagene, som herefter skal drøftes med de involverede kommuner og regionen.

Konklusion
Udvalget ønsker at følge fremdriften i Projekt Nordkalotten tæt, herunder arbejdet i projektet med at få klarlagt de egentlige pendlerstrømme og de økonomiske konsekvenser. Administrationen vil i forbindelse hermed fortsætte dialogen med Movia om at optimere bus- og lokalbanedriften i Nordsjælland, herunder at sikre bedre korrespondancer mellem lokalbaner og busser. Samtidig bør indtænkes en markedsføringsstrategi for de nye initiativer.

Linje 308 og 400
Udvalget har haft særlig opmærksomhed på de to buslinjer, der har den laveste selvfinansieringsgrad.

Linje 400 er i praksis aftendelen af linje 400S. Forskellen er, at linjen betjener samtlige stoppesteder på strækningen. Samlet har linje 400/400S en økonomi på niveau med de øvrige S-busser.

Linje 308 mellem Farum og Frederikssund er sammen med tre kommunale linjer en del af den samlede busbetjening i området. Movia vurderer, at der er basis for en optimering af den samlede busdrift i området. Det fordrer dog et samarbejde mellem de tre involverede kommuner og regionen.

Konklusion
Movia opfordres til at tage initiativ til sammen med de tre kommuner og regionen at udarbejde forslag til optimering af den lokale og regionale busdrift mellem Farum og Frederikssund.

Incitamentsaftaler m.m.
Movia har sammen med nogle af kommunerne og operatørerne indgået incitamentsaftaler, som giver operatørerne en del af merindtægten ved passagerfremgang. Indtil videre er det gennemført som forsøg på to buslinjer. Forsøget har været en succes med betydelig fremgang i passagertallet. Movia ønsker at udvide antallet af incitamentsaftaler i de kommende år. Der blev i april 2009 forelagt en

sag i regionsrådet om indgåelse af incitamentsaftaler for de regionale buslinjer 300S og 400/400S.

Udvalget har også set på chaufførsikkerheden i busserne. Der er ingen fast tendens over årene i antallet af voldelige episoder. Der arbejdes løbende fra Movias og operatørernes side med initiativer, der skal fremme sikkerheden. Det drejer sig bl.a. om videoovervågning, kurser i konflikthåndtering og minimering af kontantbeholdninger i busserne.

Konklusion
Udvalget finder, at incitamentsaftaler vil være et godt instrument i indsatsen for at øge passagertallet på de regionale buslinjer. Derudover ønsker udvalget, at der fortsat fra Movias og operatørernes side er fokus på chaufførsikkerheden i busserne.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Afrapporteringen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Notat fra KRU af 9. februar 2009 (FU)
2. Notat fra Movia af 6. marts 2009 (FU)
3. Passagertal på lokalbanerne 1991-2008 (FU)

Sagsnr: 08001878

Forretningsudvalget den 24. juni 2009, sag nr. 2

SAG NR. 12

REGION HOVEDSTADENS KØB AF TRAFIKYDELSER MV. HOS MOVIA I 2010

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** betjeningen på de regionale busruter i 2010 gennemføres med de konkret beskrevne styrkelser af den regionale busbetjening på tværs i regionen, i form af øget frekvens på 300S-400S-500S, bedre elektronisk information ved stoppestederne, incitamentsaftaler med busoperatøren, pulje til fremkommelighedsprojekter og forsøgsprojekt om cykel med bussen,
2. **at** den ordinære drift på lokalbanerne i Region Hovedstaden i 2010 udføres i uændret omfang og inden for en uændret økonomisk ramme i forhold til 2009, i forlængelse af de i 2009 tagne initiativer til øgning i passageromfanget
3. **at** Movia opfordres til at tage initiativ til sammen med de tre kommuner og regionen at udarbejde forslag til optimering af den lokale og regionale busdrift mellem Farum og Frederikssund,
4. **at** Movias bestyrelse opfordres til snarest at tage stilling til byrdefordelingen mellem regioner og kommuner for ydelser på Movias lån til rejsekortformål, således at alle parter, der får gavn af rejsekortet, er med til at dele byrden.

RESUME

I den politiske tillægsaftale til budgetforlig 2009 indgår en række initiativer til stykelse af busbetjeningen på S-buslinjerne 300S, 400S og 500S, bedre elektronisk passagerinformation ved de regionale stoppesteder, incitamentsaftaler med busoperatører, pulje til fremkommelighedsprojekter og et projekt om cykel med bussen.

Herudover foreslås for 2010, at niveauet for servicen på de regionale baner fastlægges ud fra en uændret økonomisk ramme i forhold til 2009. Samt at Movia anmodes om at tage initiativ i relation til nogle specifikke forhold omkring busbetjeningen i Frederiksund-Farum området og i relation til finansieringen af rejsekortets indførelse.

SAGSFREMSTILLING

1. En styrkelse af den regionale busbetjening
Der er mellem budgetforligspartierne indgået en tillægsaftale til budgetforlig 2009, som indebærer en særlig indsats til styrkelse af den regionale bustrafik på tværs af regionen med følgende initiativer:

Ny regional myldretidsbuslinje ad Ring 3
Ring 3 betjenes i dag af den regionale linje 300S, der kører strækningen Ishøj-Vallensbæk-Glostrup-Herlev-Gladsaxe Trafikplads-Lyngby-DTU-Nærum. Linjen forbinder S-banerne på tværs, men for de, der rejser langt, tager omvejen ad Glostrup og Lyngby Stationer ekstra tid.

En bedre betjening kan tilvejebringes ved at indsætte en ekspreslinje fra Ishøj Station direkte gennem Glostrup og videre til Herlev-Gladsaxe-Buddinge. Herfra kører linjen ad Motorringvejen til endestation på DTU. Linjen "300Super" skal kun betjene de største stoppesteder.

Rejsetiden på hele strækningen vil blive 12-13 minutter kortere end for linje 300S. Linjen "300Super" forslås at få 6 afgange i timen på hverdage i dagtimerne. Samtidig reduceres linje 300S fra 12 til 10 afgange i timen i myldretiderne.

Det vurderes, at linjen kan tiltrække omkring 400.000 nye kunder samt, at 200.000 af de nuværende brugere af linje 300S vil vælge at benytte det nye tilbud. Den skal være klar til begyndelsen af 2010. Nettoomkostningen for regionen forventes at være på ca. 5 mio. kr. årligt. Til en effektiv introduktion af linjen afsættes en ramme på 1,25 mio. kr.

Styrkelse af linje 400/400S
S-bussen kører regionalt på tværs i linjen Hundige - Ishøj - Høje Tåstrup - Ballerup - Bagsværd - Lyngby. Der foretages en frekvensøgning fra 6 afgange i timen til 8 afgange mellem Lyngby og Ishøj i morgen- og eftermiddagsmyldretiderne, ligesom der foretages en mindre udvidelse af myldretidsperioden om eftermiddagen. Det forventes at skaffe 300.000 flere kunder årligt og vil skulle være klar til begyndelsen af 2010. Nettoomkostningen for regionen forventes at være på ca. 3 mio. kr. årligt. Til effektiv markedsføring af den forstærkede betjening afsættes 1 mio. kr.

Styrkelse af linje 500S
DSB betalte i en del af 2008 for øget kørsel i myldretiderne på linje 500S i forbindelse med sporarbejder på Farumbanen. En del af de ekstra passagerer er efter genåbningen af banen blevet i linje 500S, som nu har kapacitetsproblemer. Der er potentiale til at tiltrække flere passagerer forudsat, at der skaffes siddepladser i busserne. Der foreslås derfor en udvidelse af kørslen med 6 pct., som vil skaffe 200.000 flere kunder årligt. Udvidelsen kan sættes i værk ultimo 2009/primo 2010.

Derudover foreslås en ændret betjening af området ved Fabriksparken og Glostrup Hospital, således at linjen også dækker industrikvarteret og den nordlige del af Albertslund.

Gennemførelse af denne omlægning forudsætter dialog med de involverede kommuner om at forbedre fremkommeligheden for linje 500S, så rejsetiden for de nuværende kunder blot forlænges marginalt. Det vurderes, at forslaget kan realiseres medio 2010. Merudgiften for regionen forventes at være på i alt 2 mio. kr. årligt. Til markedsføring af den forstærkede betjening afsættes 0,5 mio. kr.

Bedre information ved stoppestederne
Der indføres elektronisk information om ventetid til næste bus ved alle stoppesteder på de regionale buslinjer. Der vil i givet fald være tale om 100 stoppesteder og en udgift på 2 mio. kr. Hertil kan der søges statstilskud fra trafikpuljemidlerne på 50 pct.

Regionens udgift vil derfor blive på 1 mio. kr. Hertil kommer ekstra markedsføring på 0,25 mio. kr.

Pulje til særlige projekter for bedre fremkommelighed for de regionale ruter
Der afsættes en særlig pulje 5 mio. kr., som kan medfinansiere projekter omkring intelligent lyskrydsregulering, vejbanereguleringer etc., som andre myndigheder har ansvaret for, men som fremmer de regionale busruters fremkommelighed. Midler kan samtidig kombineres med medfinansieringen i de statslige puljer hertil.

Incitamentsaftaler med busoperatørerne på alle tre regionale S-buslinjer
I april 2009 besluttede Regionsrådet, at der kan indgås incitamentsaftaler med busoperatøren for linjerne 300S og 400/400S på baggrund af Movia's positive erfaringer med tilsvarende aftaler for de to kommunale linjer 150S og 173E. Der foreslås, at der tilsvarende indgås incitamentsaftale for linje 500S. Den økonomiske effekt heraf forventes kun at kunne blive positiv for både operatøren og regionen.

Projekt om cykel med bussen
Regionen anmoder Movia om, at gennemføre et forsøgsprojekt, hvor man kan medbringe sin cykel med bussen.

Samlede udgifter til en styrkelse af den regionale busbetjening
Samlet vil de 7 initiativer give årlige merudgifter for regionen på 10 mio. kr. samt en investering på 1 mio. kr. til stoppestedsinfo, 5 mio. kr. til fremkommelighedsprojekter. og en engangsudgift til markedsføring på 3 mio. kr.. Dvs. i alt 19 mio. kr.

Alene de tre initiativer om styrkelse af de regionale S-busser med en kørselsudvidelse på over 11 pct. forventes at give en passagerfremgang på 1 mio. Dertil kommer passagerfremgangen ved de tre andre initiativer.

Øgningen af busfrekvenserne for de tre regionale busruter, 300S, 400/400S og 500S sker som et treårigt forsøg med årlige evalueringer.

Det er administrationens vurdering, at der ved omdisponeringer inden for Movias basisbudget 2010 kan tilvejebringes rum for aktivitetsudvidelser på mindst 10 mio. kr. inden for den nuværende regionale ramme til kollektiv trafik.

Movia budget for 2010 fastlægges hen over sommeren 2009, og budgetbeløbene kan derfor ændre sig, men det forventes, at den permanente aktivitetsudvidelse på de 10 mio. kr. kan rummes indenfor det beskrevne råderum. Mens de 9 mio. kr. i engangsudgifter til markedsføring og investeringer afholdes af 45 mio. kr's rammen.

2. Ordinær drift i 2010

Regionen skal for 2010 over for Movia tilkendegive ønsker til driftsomfanget for lokalbaner og busser samt fælles administration.

Det er administrationens opfattelse, at den ordinære drift på lokalbanerne i Region Hovedstaden i 2010 bør udføres i det nu øgede omfang og inden for en uændret økonomisk ramme i forhold til 2009, idet det forudsættes at Movia med de igangværende initiativer i 2009 er i stand til at gennemføre en væsentlig stigning i passageromfanget.

Det er endvidere administrationens opfattelse, at regionen bør bede Movia om at indlede en dialog mellem regionen og kommunerne om en optimering af den lokale og regionale busbetjening mellem Frederikssund og Farum. Den regionale buslinje 308 er en del af denne problemstilling, jf. afrapporteringen fra udvalget vedrørende regional udvikling.

De administrative udgifter forventes reduceret som følge af den gennemførte sammenligning af administrationsudgifterne i trafikselskaberne. Der er allerede fra Movia's ledelse taget initiativ hertil.

Derudover afholder Movia investeringsudgifter til Rejsekortet, som lånefinansieres fuldt ud. Det er fortsat ikke afklaret, hvorledes renter og afdrag på Movias gæld vedr. Rejsekortet skal fordeles mellem regionerne og kommunerne. Det forventes, at Movias bestyrelse tager stilling til sagen inden budgetvedtagelsen. Administrationen finder at regionen bør indtage den holdning, at alle parter skal deltage i finansieringen.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Det er administrationens vurdering, at initiativerne til styrkelse af den regionale busbetjening bør kunne sættes i værk inden for den samlede økonomiske ramme for udgifter til kollektiv trafik i budget 2009.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Forretningsudvalgets indstilling vil foreligge til regionsrådets møde.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Tillægsaftale til budgetforlig 2009 vedr. indsatsen for regional udvikling (FU – udsendt bilag til sag nr. 1.)

Sagsnr: 09005851

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 11

Afrapportering fra underudvalget vedrørende regional udvikling

SAG NR. 13

AFRAPPORTERING FRA UNDERUDVALGET VEDRØRENDE REGIONAL UDVIKLING – UDFORDRINGER OG HANDLEPLANER MED HENSYN TIL ULIGHEDER I UDDANNELSESADFÆRD BLANDT UNGE OG UNGE VOKSNE I REGION HOVEDSTADEN

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at underudvalgets afrapportering indgår i det videre arbejde med at udvikle uddannelsestilbuddene i Region Hovedstaden.

SAGSFREMSTILLING

Underudvalget vedrørende regional udvikling har i henhold til sit kommissorium gennemgået problemstillinger i forbindelse med ulighed i uddannelsesvalg og studieadfærd blandt unge og unge voksne i Region Hovedstaden.

Baggrund

Underudvalget vedrørende regional udvikling har på udvalgsmøder den 17. februar, den 31. marts og den 28. april 2009 drøftet udfordringer og indsatsområder i forhold til at imødegå uhensigtsmæssige uligheder i uddannelsesvalg og studieadfærd blandt unge og unge voksne i Region Hovedstaden. Drøftelserne er sket på baggrund af notater, der dokumenterer markante forskelle i uddannelsesniveau og uddannelsesmønster i regionens kommuner, og som udpeger indsatsområder, som regionen bør fokusere på fremover for at imødegå ulighederne.

Administrationen har udarbejdet et konkluderende notat, hvor der bliver samlet op på de analyser, mål og handleplaner, som er blevet præsenteret og drøftet. Notatet, der findes i bilag 1, indeholder redegørelser for følgende:

1. Unges uddannelsesmønster og studieadfærd i Region Hovedstaden

Administrationen har kortlagt de unges uddannelsesmønster og studieadfærd i regionens kommuner i forhold til karaktergennemsnit, frafald samt igangværende uddannelse og forventet opnået uddannelsesniveau. Kortlægningen viser, at der er markante forskelle på, hvordan de unge klarer sig i uddannelsessystemet i regionens kommuner.

Især flere vestegnskommuner og nogle nordsjællandske kommuner skiller sig ud ved, at eleverne forlader folkeskolen og gymnasiet med lavere karaktergennemsnit end lands- og regionsgennemsnittet. I nogle kommuner forlader de unge folkeskolen med et karaktergennemsnit på 5,5. Til sammenligning er samme tal 6,4 for hele landet, og 7,8 for de kommuner der præsterer bedst i regionen.

I flere af kommunerne på Vestegnen og i Nordsjælland er der også flere unge, der ikke er i gang med en uddannelse, og som ikke forventes at få en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse. Eksempelvis forventer man, at 77,3 % af Ishøjs unge får en ungdomsuddannelse. Samme tal er 92,9 % i Allerød.

2. Ungdomsuddannelsers geografiske placering og kapacitet og videregående uddannelsers geografiske placering

Det er vigtigt, at der er et varieret uddannelsesudbud i hele regionen, så et begrænset antal studiepladser eller transportafstand ikke er barrierer for, at regionens unge kan gennemføre en ungdomsuddannelse og eventuelt en videregående uddannelse.

Udbuddet af videregående uddannelser er langt størst i københavnsområdet. Ungdomsuddannelsestilbuddene er mere ligelig fordelt i regionens kommuner. Dog er der flest i københavnsområdet, mens der er markant længere mellem dem i kommuner som Frederikssund, Halsnæs og Gribskov.

3. Region Hovedstadens strategi og handleplaner for at imødekomme udfordringer på uddannelsesområdet

Der vil i 2009 blive sat særligt fokus på at imødegå uhensigtsmæssige uligheder i uddannelsesvalg og studieadfærd blandt unge og unge voksne i Region Hovedstaden. Regionen vil – inden for rammerne af den regionale udviklingsplan – arbejde på at reducere sociale og geografiske faktorers betydning for, at unge får en kompetencegivende uddannelse.

Region Hovedstaden vil særligt fokusere på følgende indsatsområder:

- Fagligt løft for tosprogede unge og bogligt svage elever,
- Vejledning,
- Regional ulighed i uddannelsessystemet,
- Plejeomsorgsuddannelserne.

Der er udarbejdet handlingsplaner for hvert af de fire indsatsområder, som er nærmere beskrevet i bilag 1. Disse fire punkter indgår også i handlingsplanen for den regionale udviklingsplan.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Afrapporteringen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Uligheder i uddannelsesvalg og studieadfærd i Region Hovedstaden (FU)
2. Oversigt over erhvervs- og SOSU-skoler i Region Hovedstaden (FU)
3. Oversigt over produktionsskoler i Region Hovedstaden (FU)
4. Oversigt over videregående uddannelser i Region Hovedstaden (FU)
5. Kapacitet på Region Hovedstadens ungdomsuddannelser og videregående uddannelser (FU)
6. Region Hovedstadens initiativer på uddannelsesområdet (FU)

Sagsnr: 08002489

Forretningsudvalget den 24. juni 2009, sag nr. 3

SAG NR. 14

SÆRLIG INDSATS PÅ UDDANNELSESOMRÅDET

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at regionsrådet godkender anvendelsen af i alt 6 mio. kr. til tre uddannelsesinitiativer om nye jobåbninger – heraf 2 mio. kr. til en kort modulopbygget sundhedsuddannelse, 2 mio. kr. til en operationstekniker-uddannelse og 2 mio. kr. til en regional praktikpladskampagne.

RESUME

Der er indgået en politisk tillægsaftale til budgetforlig 2009 om bl.a. midler til en særlig indsats på uddannelsesområdet, og det indstilles, at regionsrådet godkender anvendelsen af i alt 6 mio. kr. til tre særlige uddannelsesinitiativer med fokus på nye jobåbninger.

SAGSFREMSTILLING

På uddannelsesområdet er der indgået en politisk aftale mellem budgetforligspartierne om i alt 6 mio. kr. til følgende tre initiativer med fokus på nye jobåbninger.

1. Kort modulopbygget sundhedsuddannelse
Der afsættes en særlig udviklingspulje med det formål at udvikle nye meget korte sundhedsuddannelser, som kan kombineres i moduler af fx tre måneder og evt. bruges også i videreuddannelsesforløb eller som merit til kendte uddannelser. Det konkrete forslag til udviklingspuljen udarbejdes i løbet af det næste ½ år med tæt inddragelse af de nuværende uddannelsesinstitutioner og hospitalerne. Der er en løbende dialog med de faglige organisationer.

Der afsættes 2 mio. kr. til udviklingspuljen.

2. Særlig uddannelse til operationstekniker
Der oprettes som pilotprojekt en individuel tilrettelagt erhvervsuddannelse som operationstekniker. Uddannelsen etableres som et toårigt praksisnært forløb med årligt ca. 42 ugers praktik i klinikken og ca. 10 ugers teori på skolen. Eleverne ansættes på hospitalerne ved starten på uddannelsen og modtager elevløn under

hele forløbet. Der etableres et hold på 15 elever om året i de næste tre år, således at pilotprojektet omfatter tre hold med i alt 45 elever.

Der vil kunne gives merit til andre grupper af ansatte med erfaringer fra pleje- og omsorgssektoren (fx portører), så uddannelsesforløbet forkortes – og dermed skaber plads til nyansættelser i de meget kortuddannede grupper. Uddannelsen må anses for attraktiv for bl.a. de unge mænd, som ikke hidtil har været interesseret i sundhedsområdet.

Samlede omkostninger for pilotprojektet med 45 elever er ca. 18 mio. kr. Heraf vil hospitalerne finansiere 14 mio. kr. som udgift til primært elevlønninger, og uddannelsesinstitutionerne vil finansiere 2 mio. kr. i lærertimer via statsligt taxameter.

Der afsættes 2 mio. kr. til udvikling og markedsføring af uddannelsen.

3. Indsats for ledige unge - praktikpladser
Der iværksættes en regional kampagne for etablering af praktikpladser i et tværgående samarbejde mellem erhvervsskoler, jobcentre og arbejdspladser. Det drejer sig om en kampagne, hvor der er fokus på information og opsøgende arbejde i forhold til etablering af flere såvel offentlige som private arbejdspladser.

Baggrunden er, at der regionalt og nationalt er sket en kraftig stigning i ledigheden. Det er særligt de ufaglærte unge mænd i hovedstadsregionen, der bliver ramt af krisen, og som risikerer at havne i længerevarende ledighed.

Samtidig har krisen også betydet, at der er sket et kraftigt fald i andelen af praktikpladser. Generelt er der kun 10 % af alle virksomheder, der har oprettet praktikpladser, og i februar 2009 er der nationalt set indgået 30 % færre praktikaftaler end i februar 2008.

Der afsættes 2 mio. kr. til annoncering mv. til en regional praktikpladskampagne. Regionen vil fremstå synligt i kampagnen.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Der er opstået et mindreforbrug på 45 mio. kr. inden for regional udvikling. Heraf disponeres 6 mio. kr. til de tre uddannelsesaktiviteter.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Forretningsudvalgets indstilling vil foreligge til regionsrådets møde.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Tillægsaftale til budgetforlig 2009 vedr. indsatsen for regional udvikling. (FU – udsendt bilag til sag nr. 1.)

Sagsnr: 08002489

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 13

SAG NR. 15

HENVENDELSE FRA REGIONSRÅDSMEDLEM LARS ENGBERG (A) OM EN REDEGØRELSE FRA ADMINISTRATIONEN OM REGIONENS MULIGHEDER FOR AT FÅ FLERE UNGE GENNEM ERHVERVSUDDANNELSER

FORMANDEN INDSTILLER

at den socialdemokratiske gruppes spørgsmål anses for besvaret med redegørelsen i sagen.

Sagen blev på forretningsudvalgets møde den 18. maj 2009 udsat til forretningsudvalgets møde den 16. juni 2009. Sagen forelægges nu med en redegørelse for de stillede spørgsmål indarbejdet i sagsfremstillingen.

SAGSFREMSTILLING

Efter den kommunale styrelseslovs § 11 kan ethvert medlem af regionsrådet for dette indbringe ethvert spørgsmål om regionens anliggender samt fremsætte forslag til beslutninger herom.

Lars Engberg (A) har anmodet om at få en sag på regionsrådets og forretningsudvalgets dagsorden:

”Den socialdemokratiske gruppe anmoder om, at der på næste møde i Regionsrådet optages et punkt på dagsordenen med en redegørelse fra administrationen om Regionens muligheder for at få flere unge gennem erhvervsuddannelser.

Motivering:

Når vore unge ikke kan få en erhvervsmæssig uddannelse, må enhver arbejdsgiver tage ansvar. Det ansvar er naturligvis tungere, jo større en arbejdsplads, der er tale om. Og Region Hovedstaden er med sine 36.000 ansatte blandt de største arbejdspladser i Danmark. Situationen er aktuel nu, hvor finanskrisen har ramt Danmark og de hidtidige, samfundsmæssige tiltag ikke har ændret krisens virkninger.

Regionen må – og skal - derfor leve op til sin arbejdsgiverrolle. En rolle, som også indebærer et samfundsmæssigt ansvar.

Socialdemokraterne i Regionsrådet ønsker at være med til at løfte ansvaret. Vi vil forebygge, at unge går tabt i uddannelsessystemet og dermed ikke kan bidrage til at videreføre vort velfærdssamfund.

Vi ønsker, at der massivt investeres i viden, så at vi vidensmæssigt er klar, når fællesskabet kommer over på den anden side af krisen. Det gælder viden, som regionen umiddelbart har brug for, såvel som viden, som regionen kan bidrage til, men som andre arbejdspladser senere vil kunne gøre nytte af.

Den ønskede redegørelse bør bl.a. indeholde:

- en beskrivelse og en vurdering af udviklingen i antallet af elevpladser på diverse erhvervsuddannelser, herunder på lægesekretær- og kontorområdet, social- og sundhedsuddannelserne og ernæringsuddannelserne
- en vurdering af det fremtidige behov for ansatte inden for de nævnte områder

samt at administrationen på denne baggrund fremkommer med forslag til, hvordan flere unge kan få en elevplads, indgå i kombinationsaftaler eller på anden måde inddrages i uddannelsesforløb på arbejdspladser i regi af Region Hovedstaden."

Redegørelse

Indledning
Region Hovedstaden har en betydelig interesse i, at flere unge tager en erhvervsuddannelse. Dette er udgangspunktet for regionens arbejde på området og for regionens samarbejde med skolerne om at tilrettelægge uddannelsesforløb for eleverne, herunder praktikforløb i regionens virksomheder.

Samtidig skaber både stigende optag på de eksisterede uddannelser og etablering af nye uddannelsestyper et ressourcepres i regionen, dels til elevlønninger, dels til hospitalernes opgaver vedr. praktikdelene af uddannelserne, herunder varetagelse af vejlederopgaver, som skal sikre de uddannelsessøgende en uddannelse af høj kvalitet.

For de fleste elevuddannelser er der som udgangspunkt kun en begrænset arbejdsværdi hos eleverne, idet forudsætninger for at aflaste det ansatte personale endnu ikke er til stede.

Statistik vedr. elevuddannelser
De efterspurgte oplysninger vedr. elevuddannelser er ikke alle umiddelbare tilgængelige for regionen, og slet ikke i ajourført form. Det har været nødvendigt bl.a. at supplere med oplysninger fra Arbejdsgiverne Elevrefusion samt Undervisningsministeriet.

Det er indledningsvist vigtigt at påpege, at drift- og institutionsansvaret for social og sundhedsuddannelserne i 2007 blev placeret i staten. Hverken Arbejdsgivernes

Elevrefusion eller Undervisningsministeriet har endnu offentliggjort statistisk for denne gruppe efter 2007.

Udviklingen i Region Hovedstaden
For Region Hovedstadens arbejdspladser er der data for visse elevgrupper for perioden siden 2007.

Overordnet viser udviklingen, at der fra 2007 og 1. kvartal i 2009 er tale om en fremgang på ca. 10 pct. i antallet af elevpladser i Region Hovedstaden.

Tabel 2: Elever (fordelt på stillinger) i Region Hovedstaden fra 2007 og frem til 1. kvartal 2009

Uddannelser	**2007**	**2008**	**2009**
Lægesekretærer	62	70	76
Kontorområdet	56	44	49
Ernæringsuddannelserne	53	44	38
Øvrige elever	134	170	163
Elever i alt	**305**	**328**	**326**

* Opgørelsen er i fuldtidsstillinger

Antallet af elevpladser er i denne periode gået fra 305 til 326. I tallet indgår ikke social- og sundhedsuddannelserne, da skolernes interne statistik ikke er tilgængelig.

Det er særligt antallet af lægesekretærer, der har haft fremgang med 14 fuldtidsstillinger i perioden 2007-2009. I samme periode har der været en mindre nedgang i antallet af elever på kontorområdet på 7 fuldtidsstillinger samt på ernæringsuddannelserne med 15 elever.

Set i betragtning af regionens størrelse er omfanget af kontorelever på i alt 49 ikke særlig højt. Forklaringen kan være en lavere rekruttering til offentlig kontoruddannelse i perioden med høj beskæftigelse og større fokus på private uddannelsesmuligheder samt muligvis overgangsforhold vedr. regionens etablering. De umiddelbare omkostninger til elevløn ved en kontorelev under 25 år beløber sig til ca. 150-160.000 kr.

Dimensionering og elevoptag på social og sundhedsuddannelser
Social- og sundhedsuddannelser består af følgende uddannelser:

- Grundforløb på 20 uger til unge uden andet end grunduddannelse. Disse elever er ikke i praktik i Region Hovedstaden.
- Social- og sundhedshjælperuddannelsen på 14 måneder. Regionen beskæftiger kun meget få hjælpere, og social- og sundhedshjælperne er ikke i praktik på virksomhederne i Region Hovedstaden
- Social- og sundhedsassistentuddannelsen på 20 måneder. Disse elever har tre praktikperioder af 15-17 uger, hvoraf de to er praktikker, som varetages af

Region Hovedstadens virksomheder, svarende til en samlet praktiktid på regionens virksomheder på 30-34 uger i alt.

Pædagogisk assistentuddannelse/pædagogisk grunduddannelse, der varer godt 2 år. Regionen beskæftiger kun få med en pædagogisk assistentuddannelse, og praktikken er en kommunal forpligtelse.

Den øgede dimensionering af de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser for 2009, udstedt fra Undervisningsministeriet, har – i det omfanget det også omsættes i større optag - direkte indflydelse på det årlige elevoptag på erhvervsuddannelserne på regionens social- og sundhedsskoler

Dimensioneringen på social- og sundhedsassistentuddannelsen i regionen vil fra år 2007 til 2011 have følgende udvikling i antal elever:

I 2007 var dimensioneringen på 854 elever, mens der planlægges med en dimensionering i 2011 på 1219 elever.

Denne udvikling i dimensionering svarer til en stigning på ca. 29 %.

Den øgede dimensionering på assistentuddannelsen er ønskelig for regionen. Dette er udgangspunktet for regionens samarbejde med skolerne på området og regionen lever fuldt op til sin forpligtelse som praktikvært.

Samtidig udgør den øgede dimensionering en udfordring for regionen som arbejdsgiver/praktikvært.

Social- og sundhedsskolerne har igennem en årrække ikke haft et faktisk optag på social- og sundhedsassistentuddannelsen, der svarede til dimensioneringen – men netop nu optages der (bl.a. på grund af voksenelevlønnen) flere på skolerne, samtidig med at dimensioneringen øges.

Dette giver dels en økonomisk udfordring i regionen i form af udgiftspres til elevlønninger og vejlederressourcer m.v., dels en mere praktisk og uddannelsespædagogisk udfordring for uddannelsestilrettelæggelsen i virksomhederne i praktikperioderne – for at sikre uddannelse af høj kvalitet til flere elever.

Disse problemstillinger har været drøftet mellem regionen og Social- og sundhedsskolerne, idet regionen har haft et ønske om en mere ensartet praktiktilrettelæggelse skolerne imellem. Det er nødvendigt for regionen, at praktiktilrettelæggelsen for alle skolers basisforløb grundlæggende er ens, så hospitalerne er i stand til at modtage elever fra mere end én skole, så der kan tilrettelægges fælles introduktionsforløb m.v. Nødvendigheden heraf understreges af, at antallet af elever stiger, samtidig med, at hospitalsplanen samler og flytter funktioner mellem hospitalerne.

På denne baggrund har skolerne nu tilrettelagt social- og sundhedsassistentuddannelserne, så praktiktilrettelæggelsen for de praktikker, der finder sted i Region Hovedstaden, bliver ens.

Sundhedsuddannelserne tiltrækker langt flere elever efter introduktionen af voksenelevløn for +25årige. Desuden forventes elevuddannelserne at tiltrække unge under 25 år i regionen med ønske og behov for en erhvervsuddannelse af kort varighed.

Forslag fra "Handlingsplanen for rekruttering og personaleudvikling"
I regionens offensive strategi for rekruttering og fastholdelse. "Handlingsplan for rekruttering og personaleudvikling" er der således også sat fokus på opkvalificering af nuværende medarbejdere og muligheden for at udvikle nye uddannelser, primært målrettet sundhedsvæsenet.

I forbindelse med udvikling af nye uddannelser ses særligt på:

- **Operationstekniker**
  En særligt uddannet assistent, der kan hjælpe kirurgerne før, under og efter en operation med fx afspritning, tildækning, at holde sårhager mv.

- **Sundhedsservicesekretær**
  En administrativ medarbejder, som fremover skal støtte og aflaste lægesekretærerne og sygeplejersker – bl.a. med lette administrative opgaver, at byde patienterne velkommen, booke tider mv. Lægesekretærerne får dermed frigjort tid til deres kerneydelser.

- **Den beskrivende radiograf**
  En efteruddannelse til radiograferne. I dag er beskrivelse af røntgenbilleder udelukkende radiologernes opgave – og pga. manglen af radiologer skaber det flaskehalse og unødvendig ventetid for patienterne. Fremover forventes radiologerne at få mere tid til de specialiserede lægefaglige opgaver.

Disse nye uddannelsestiltag sigter mod at udbyde uddannelser målrettet de unge og derved medvirke til, at flere unge i regionen kan få en elevplads og bidrage til at sikre et større rekrutteringsgrundlag til sundhedsvæsenet i regionen som helhed.

Ud over de uddannelsesaktiviteter, der her knytter sig til "Handlingsplanen for rekruttering og personaleudvikling" ser regionen også på muligheden for at udbyde kontorelevuddannelse med fokus på "Offentlig administration," der er rettet mod uddannelse i den offentlige sektor både indenfor kommune, stat og region.

Prognoser vedr. beskæftigelsesbehovet i Region Hovedstaden
Nyeste beskæftigelsesprognoser fra Beskæftigelsesregionen Hovedstaden for perioden 2009 – 2019 viser, at sundhedssektoren forventer en stigende efterspørgsel efter sundhedspersonale i de kommende år, men udbuddet af sundhedsuddannede

forventes i midlertidig ikke tilsvarende at stige. Dette gælder både for de korte- og mellemlange samt længerevarende uddannelser. Regionen vil derfor opleve en stigende mangel på eller vanskeligheder ved at rekruttere sundhedsfagligt personale inden for alle tre uddannelseskategorier. Dette understreger behovet for at gå nye veje i rekruttering og fastholdelse.

Den seneste prognose af beskæftigelsesbehovet på sundhedsområdet svarer til de forudsætninger, der også forelå i 2008, da arbejdet med udformning af Handlingsplanen for rekruttering og personaleudvikling blev påbegyndt.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

18.05.2009: Udsat til forretningsudvalgets ordinære møde den 16. juni 2009.
Peter Kay Mortensen (A) og Birgitte Kjøller Pedersen (F) deltog ikke i sagens behandling.

16.06.2009: Anbefales, idet underudvalget for regional udvikling arbejder videre med problemstillingen.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Mail af 30. april 2009 fra Lars Engberg (A) (FU)

Sagsnr: 09004697

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 14

SAG NR. 16

HENVENDELSE FRA REGIONSRÅDSMEDLEM KIRSTEN LEE (B) OG REGIONSRÅDSMEDLEM BENT LARSEN (V) OM UNGDOMSUDDANNELSER I REGION HOVEDSTADEN

FORMANDEN INDSTILLER

1. **at** den i sagsfremstillingen indarbejdede redegørelse for de stillede spørgsmål tages til efterretning, og
2. **at** administrationen til regionsrådets møde den 18. august 2009 udarbejder en redegørelse for den samlede kapacitet på skolerne for ungdomsuddannelser i forhold til efterspørgselen.

Sagen blev på forretningsudvalgets møde den 18. maj 2009 udsat til forretningsudvalgets møde den 16. juni 2009. Sagen forelægges nu med en redegørelse for de to første spørgsmål indarbejdet i sagsfremstillingen.

SAGSFREMSTILLING

Efter den kommunale styrelseslovs § 11 kan ethvert medlem af regionsrådet for dette indbringe ethvert spørgsmål om regionens anliggender samt fremsætte forslag til beslutninger herom.

Bent Larsen (V) og Kirsten Lee (B) har anmodet om at få en sag på regionsrådets og forretningudvalgets dagsorden:
" På vegne af Kirsten Lee og Bent Larsen vil vi gerne bede om dagsordenspunkt om ungdomsuddannelserne i to faser:

Til førstkommende regionsrådsmøde:

1) Hvor mange elevpraktikpladser har vi rent faktisk i Region Hovedstaden? Og hvor mange kunne vi have ved en særlig indsats?
2) Kan vi via undervisningsmidlerne sikre en yderligere støtte til skolerne med henblik på en større indsats for at nedbringe frafaldet?

Til første møde efter sommerferien vil vi gerne bede om et yderligere dagsordenspunkt:

Hvor stor er den samlede kapacitet på skolerne for ungdomsuddannelser i forhold til efterspørgslen?"

Redegørelse
Ad. 1. Hvor mange elevpraktikpladser har vi rent faktisk i Region Hovedstaden? Og hvor mange kunne vi have ved en særlig indsats?

Der er i Region Hovedstaden som geografisk område ultimo marts 2009 i alt 14.356 igangværende uddannelsesaftaler vedr. praktikpladser.

	Ultimo marts 2009	Ændring i forhold til ultimo marts 2008
Samlet antal uddannelses-aftaler	14.356*	-9,3 %
Heraf ordinære uddannel-sesaftaler	12.105	-10,2 %
Ny mesterlæreaftaler	665	+46,8 %
Øvrige uddannelsesaftaler	1585	-16,2 %

*Tallene er eksklusiv sosu-området.

Der er det seneste år sket et markant fald i antallet af praktikpladser på grund af den økonomiske krise. Der er ultimo marts cirka 10 % færre igangværende uddannelsesaftaler vedr. praktik end sidste år.

Det er erhvervsskolerne, som har pligt til at udføre opsøgende virksomhed med henblik på at finde praktikpladser, og som står for at formidle praktikpladserne. Hvis det ikke er muligt at finde praktikpladser, kan den praktiske del af en erhvervsuddannelse i nogle tilfælde foregå på skolen i form af skolepraktik.

Administrationen forsøger i samarbejde med erhvervsskolerne at støtte praktikpladsproblemerne og iværksætte yderligere tiltag på området. Her kan fx nævnes et nyt markant projekt "Udvikling med udsigt", som er på vej. Formålet er at udvikle, etablere og afprøve nye erhvervsindgange i de nordlige kommuner i regionen og samtidig oprette en række nye kommunale praktikpladser.

Ad. 2. Kan vi via undervisningsmidlerne sikre en yderligere støtte til skolerne med henblik på en større indsats for at nedbringe frafaldet?

Region Hovedstaden har med de regionale udviklingsmidler til uddannelse igangsat en række projekter, som skal nedbringe frafaldet på de regionale ungdomsuddannelser. Samlet er der igangsat 14 projekter med et samlet flerårigt budget på cirka 180 mio. kr.

Problemerne omkring frafald har mange årsager, og de forskellige projekterne forsøger på nyskabende vis at iværksætte tiltag, der kan reducere frafaldet. Fx har

samtlige sosu-skoler iværksat et projekt, der skal skabe et mere attraktivt uddannelsesmiljø og øge gennemførsel.

Administrationen er i løbende dialog med skolerne omkring fremtidige projekter, som kan reducere frafaldet på ungdomsuddannelserne. I den regionale udviklingsplan sættes der i høj grad fokus på frafald, og administrationen vil i den kommende handlingsplan for den regionale udviklingsplan pege på mulige initiativer, der kan imødekomme de regionale frafaldsproblemer.

Det drejer sig bl.a. om at styrke vejledningsindsatsen og sikre, at alle unge bliver mødt med et sammenhængende vejledningstilbud, så de får gode forudsætninger for at vælge en uddannelse, der passer med deres interesser og kvalifikationer. Det gælder ikke mindst den store gruppe af svage elever og elever fra uddannelsesfremmede hjem.

Desuden er der på erhvervsskolerne behov for at gøre en særlig indsat for tosprogede unge og bogligt svage elever. De grupper har et meget højt frafald, og her er det nødvendigt at iværksætte tiltag, der kan sikre dem et fagligt løft, således at de kan gennemføre en ungdomsuddannelse.

Endeligt er der i forhold til frafald på ungdomsuddannelser store geografiske forskelle. Hvis flere skal gennemføre en ungdomsuddannelse, er det væsentligt på regionalt niveau at styrke vidensgrundlaget omkring frafald og afprøve nye tiltag.

Af sagen til mødet den 18. maj 2009 fremgik det, at der på regionsrådets møde i juni måned ville blive givet en samlet redegørelse med svar på samtlige de stillede spørgsmål. Af tidsmæssige årsager har det ikke været muligt at udarbejde en samlet redegørelse til mødet i juni måned. En redegørelse indeholdende svar på det sidste spørgsmål vil blive forelagt regionsrådet på mødet den 18. august 2009.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

18.05.2009: Udsat til forretningsudvalgets ordinære møde den 16. juni 2009.
Peter Kay Mortensen (A) og Birgitte Kjøller Pedersen (F) deltog ikke i sagens behandling.

16.06.2009: Anbefales, idet underudvalget for regional udvikling arbejder videre med problemstillingen.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Mail af 12. maj 2009 fra Bent Larsen (FU)

Sagsnr: 09004880

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 15

SAG NR. 17

FINANSIERING AF IMPLEMENTERING AF PRAKSISPLANERNE

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** det godkendes, at der i budget 2009 inden for praksissektorens budget kan afholdes 6 mio. kr. til implementering af praksisplanerne, og
2. **at** der søges afsat et tilsvarende beløb i budget 2010, der med helårsvirkning udgør 7,7 mio. kr.

RESUME

I budget 2009 indgår en bemærkning om, at penge, der spares på medicin i praksissektoren kan anvendes bl.a. til initiativer på praksisområdet. Der redegøres for, at der et betydeligt mindreforbrug på medicinområdet i 2009, og det foreslås, at det på den baggrund godkendes, at der i 2009 kan anvendes 6 mio. kr. og at der i 2010 søges afsat 7,7 mio. kr. Beløbet dækker indledende implementering af de praksisplaner, som er godkendt af regionsrådet i 2008.

SAGSFREMSTILLING

Af budget 2009 fremgår det vedrørende praksisområdet, at "penge der spares på medicin i praksissektoren – ved at patient og læge vælger den bedste, men billigste medicin – skal gå til gennemførelse af yderligere initiativer på praksis- og ældreområdet. Herunder særligt etablering af flere lægehuse og udvidelse af følge-op-ordninger. På den måde kan både praksislægerne og de mest medicinbrugende patienter mærke, at deres indsats fører til direkte forbedringer."

Medicinforbruget i praksissektoren har været faldende siden 2007.

Budget 2008	2.146,0 mio. kr.
Korrigeret budget 2008	2.096,5 mio. kr.
Regnskab 2008	2.017,1 mio. kr.
Budget 2009	2.166,0 mio. kr.
Forventet regnskab 2009, 2.øk.rapport	1.991,0 mio. kr.

Der er således i 2008 opnået et mindreforbrug på praksissektorens medicinudgifter på i alt 79,4 mio. kr., og der forventes et mindreforbrug i 2009 på 175 mio. kr. For praksissektoren som helhed forventes et mindreforbrug i 2009 på 60 mio. kr.

Flere eksterne faktorer har bidraget til denne udvikling, bl.a. ændrede medicintilskudsregler og udløb af patenter med deraf afledt prisfald, og det er vanskeligt at dokumentere, i hvilket omfang den resterende besparelse skyldes indsats fra praktiserende læger og patienter. For en enkelt præparatgruppe (mavesårsmedicin) kan det dog påvises, at medicinfunktionens indsats har ført til ændret præparatvalg og deraf følgende varig besparelse på ca. 8 mio. kr.

Forudsætningen for at anvende besparelser på medicin i praksissektoren til at finansiere initiativer på praksis- og ældreområdet skønnes dermed at være til stede.

Administrationen har ud fra de anbefalinger, der fremgår af praksisplanerne – hvoraf nogen ikke har økonomiske konsekvenser, og er under implementering – fremlagt forslag til hvilke elementer, der kan igangsættes nu med et samlet budget på 6 mio. kr. i 2009, idet der søges afsat 7,7 mio. kr. i 2010 (helårsvirkning).

Forslaget vedrører implementering af praksisplanerne for almen praksis, speciallægepraksis, almen fysioterapi og kiropraktik, der blev godkendt af regionsrådet i 2008, og det fremsættes med henblik på, at der kan anvendes midler til udvikling af strukturen i almen praksis, til etablering af det organisatoriske grundlag for udviklingsarbejde i den øvrige praksissektor og til kapacitetstilpasning i speciallægepraksis. Forslaget, der er udarbejdet på grundlag af en gennemgang af praksisplanernes anbefalinger, er nærmere beskrevet i bilaget.

Vedr. følge-op-ordninger er der i budget 2009 afsat 2,5 mio. kr. Midlerne skal anvendes i samarbejde med kommunerne, så der sikres en samlet indsats, der kan højne kvaliteten og forhindre uhensigtsmæssige genindlæggelser. Det forventes, at disse midler i 2009 kan dække behovet for opstart af projekter i samarbejde med kommunerne. Der foreslås derfor ikke afsat yderligere midler til dette område.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Forslaget indebærer, at der inden for praksisområdets budget i 2009 kan anvendes 6 mio. kr. og at der i 2010 søges afsat 7,7 mio. kr. Beløbet dækker indledende implementering af de praksisplaner, som er godkendt af regionsrådet i 2008.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) og Bent Larsen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Notat af 9. juni 2009: Opgaver i relation til implementering af praksisplanerne, som foreslås finansieret i 2009 (FU)

Sagsnr: 09005322

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 16

SAG NR. 18

INVESTERINGSBEVILLING TIL INDLEDENDE UNDERSØGELSER, ANALYSER, IDÉOPLÆG M.V. I RELATION TIL IMPLEMENTERING AF HOSPITALS- OG PSYKIATRIPLANERNE

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** regionsrådet godkender, at der meddeles investeringsbevilling på i alt 15 mio. kr. i 2009 til indledende undersøgelser og analyser, ideoplæg mv. i forbindelse med gennemførelse af hospitals- og psykiatriplanerne,
2. **at** administrationen bemyndiges til at give tilladelse til virksomhedernes iværksættelse af de pågældende projekter, og
3. **at** udgiften finansieres af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., der er afsat i 2009 i forbindelse med regionsrådets beslutning i april 2009 om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter i 2009.

RESUME

I forbindelse med implementering af hospitals- og psykiatriplanerne er der løbende brug for at tilvejebringe et teknisk og økonomisk beslutningsgrundlag for ombygnings- og renoveringsarbejder samt i relation til nybyggeri.

I denne forbindelse tænkes særligt på de projekter, som har fået foreløbigt tilsagn fra Kvalitetsfonden.

Der er derfor behov for at afsætte midler til brug ved udarbejdelse af indledende undersøgelser, analyser og ideoplæg mv.

Regionsrådet har i november 2007 og i juni 2008 godkendt anlægsbevillinger til puljer til udgifter til virksomhedernes etablering af beslutningsgrundlag, udarbejdelse af generalplaner, tekniske projektering af konkrete byggeprojekter mv. For begge puljer gælder, at de afsatte beløb forudsættes anvendt i 2009.

Med henblik på at opnå endeligt tilsagn fra Kvalitetsfonden, skal projekterne bearbejdes til et niveau svarende til byggeprogram. Processen frem til ansøgning om endeligt tilsagn vil omfatte udarbejdelse af ideoplæg og byggeprogram og forelæggelser for regionsrådet i begge faser og før endelig ansøgning fremsendes.

Med henblik på at understøtte denne proces ansøges nu om en rammebevilling til afholdelse af udgifter i relation til udarbejdelse af ideoplæg, herunder indledende analyser, planlægningsgrundlag, forberedelser af arkitektkonkurrence mv. samt udgifter til tværgående rådgiverydelser. Ideoplægget er første fase i det samlede forløb for byggeprojekterne. I overensstemmelse med regionsrådets tidligere beslutning lægges der vægt på kvalitet i bygningsanvendelse, energi-, vand- og elforbrug samt æstetik, arkitektur og kunst.

Den samlede udgift på 15 mio. kr. disponeres af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., der er afsat i 2009 i forbindelse med beslutning om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter 2009, som regionsrådet tiltrådte den 28. april 2009. Rammebevillingen kan disponeres af administrationen efter nærmere planlægning af behovet for rådgiverressourcer i forbindelse med udarbejdelser af ideoplæg.

SAGSFREMSTILLING

I forbindelse med implementering af hospitals- og psykiatriplanerne er der løbende brug for at tilvejebringe et teknisk og økonomisk beslutningsgrundlag for ombygnings- og renoveringsarbejder samt i relation til nybyggeri.

I denne forbindelse tænkes særligt på de projekter, som har fået foreløbigt tilsagn fra Kvalitetsfonden.

Der er derfor behov for at afsætte midler til brug ved udarbejdelse af indledende undersøgelser og analyser, ideoplæg mv.

Regionsrådet har på mødet den 24. juni 2008 godkendt en anlægsbevilling på 40,0 mio. kr., der som en rammebevilling blev søgt til og er disponeret til at omfatte udgifter til virksomhedernes etablering af planlægnings- og beslutningsgrundlag, generalplaner, ideoplæg mv. samt til den tekniske projektering af de konkrete byggeprojekter.

Herudover har regionsrådet på mødet den 27. november 2007 godkendt en anlægsbevilling på 15,7 mio. kr. til indledende projektering vedrørende gennemførelse af hospitals- og psykiatriplanerne. Beløbet blev disponeret til ideoplæg og projektering samt tværgående rådgiverydelser.

For begge puljer gælder, at der blandt projekterne er forsinkelse i forhold til de forudsatte forbrug af de disponerede beløb. Beløbene forudsættes imidlertid anvendt i løbet af 2009.

Region Hovedstaden har i januar 2009 fået foreløbigt tilsagn om økonomisk støtte fra Kvalitetsfonden til gennemførelse af fire projekter:

- etablering af en Nordfløj Rigshospitalet med en samlet investeringsramme på 1,85 mia. kr.,

- ud- og ombygning af Herlev Hospital med en samlet investeringsramme på 2,25 mia. kr.,
- ud- og ombygning af Hvidovre Hospital med en samlet investeringsramme på 1,45 mia. kr. og
- udbygning af retpsykiatrien på Psykiatrisk Center Sct. Hans med en samlet investeringsramme på 0,55 mia. kr.

I alt 6,1 mia. kr., hvoraf 2,4 mia. kr. forudsættes egenfinansieret af regionen.

I forlængelse af dette foreløbige tilsagn har Region Hovedstaden i brev af 17. april 2009 fået en beskrivelse af krav til ansøgning om endeligt tilsagn. Det fremgår, at projekterne skal bearbejdes til et niveau svarende til byggeprogram. Herudover skal ekspertpanelet og regeringen betrygges i forskellige forhold, bl.a. vedrørende fleksibilitet i byggeriet, logistik, organisering af patientforløb, patientsikkerhed, overholdelse af den økonomiske ramme mv.

Regionsrådet besluttede den 22. april 2008, at der udover kvalitet i bygningsanvendelsen skal sikres lave drifts- og vedligeholdelsesudgifter, optimering af energi-, vand- og elforbrug og lægges vægt på æstetik, arkitektur og kunst. Det er en betingelse for det videre arbejde med hospitals- og psykiatriplanens byggeprojekter, at disse elementer fra starten indgår som en integreret del af planlægnings- og byggeprocesserne.

Processen frem til ansøgning om endeligt tilsagn vil omfatte udarbejdelse af ideoplæg og byggeprogram. Der lægges op til følgende forelæggelser for regionsrådet:
- godkendelse af igangsættelse af udarbejdelse af ideoplæg i denne sagsfremstilling,
- godkendelse af ideoplæg samt igangsættelse af udarbejdelse af byggeprogram, og
- godkendelse af projekteringsbevilling på grundlag af byggeprogram samt ansøgning til ekspertpanelet om endeligt tilsagn.

Med henblik på at understøtte denne proces ansøges nu om en rammebevilling til afholdelse af udgifter i relation til udarbejdelse af ideoplæg, herunder indledende analyser, udarbejdelse af planlægningsgrundlag, forberedelse af arkitektkonkurrence mv. samt udgifter til tværgående rådgiverydelser.

Projekterne igangsættes ved denne ansøgning om investeringsbevilling til brug for udarbejdelse af ideoplæg. Ideoplægget er første fase i det samlede forløb for byggeprojekterne.

Ideoplægget vil afdække realiseringsmulighederne for den vision og målsætning, som er beskrevet i generalplanerne. Herudover vil ideoplægget beskrive kapacitets- og organiseringsforudsætninger samt udbudsstrategi i forhold til rådgivning og entreprise. Endelig vil økonomi og tidsplan for projektet fremgå. En del af dis-

se elementer er foreløbigt belyst i generalplanerne for de fire berørte virksomheder, men det vurderes, at der er behov for en mere uddybende belysning af en række forhold.

Virksomhederne kan benytte rådgivere fra regionens rammeaftaler med en række ingeniør- og arkitektfirmaer i forbindelse med udarbejdelse af ideoplæggene.

De fire projekter, der har fået foreløbigt tilsagn, befinder sig på forskellige stader, og det forventes, at ideoplæggene er færdige til fremlæggelse i regionsrådet på forskellige tidspunkter, tidligst i efteråret 2009.

Beløbet kan disponeres af administrationen efter en nærmere planlægning af behovet for rådgiverressourcer med henblik på udarbejdelse af ideoplæg for de fire projekter. Der vil herunder såvel kunne blive tale om rådgiverressourcer der tilknyttes tværgående analyser og bygherrerådgivning på forskellige niveauer i ideoplægsfasen.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Der ansøges om en investeringsbevilling på 15 mio. kr. som en rammebevilling med henblik på, at administrationen bemyndiges til at udmønte midler til virksomhederne til udgifter i relation til udarbejdelse af ideoplæg samt afholdelse af udgifter til tværgående rådgiverydelser.

Den samlede udgift på 15 mio. kr. i 2009 disponeres af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., der er afsat i 2009 i forbindelse med beslutning om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter 2009, som regionsrådet tiltrådte på mødet den 28. april 2009.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Brev af 17. april 2009 fra Ekspertpanelet vedrørende sygehusinvesteringer (FU)

Sagsnr: 09003661

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 17

SAG NR. 19

INVESTERINGSBEVILLINGER TIL KRÆFTBEHANDLING

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** regionsrådet godkender otte investeringsbevillinger til mindre kræftapparatur for i alt 39,9 mio. kr. til hospitalerne,
2. **at** regionsrådet godkender, at der meddeles fire investeringsbevillinger på i alt 42,6 mio. kr. til større kræftrelateret medicoteknisk udstyr og afledte byggeudgifter ved regionens hospitaler, og
3. **at** regionsrådet godkender, at de i alt 82,5 mio. kr. finansieres af puljen til medicoteknisk apparatur afsat i budget 2009.

RESUME

Der lægges op til anskaffelse af kræftapparatur til hospitalerne for i alt 82,5 mio. kr. med henblik på at sikre kræftpatienter udredning og behandling uden unødig ventetid

Beløbet anvendes til i alt tolv investeringsbevillinger til hospitalerne. Heraf søges udnyttet 39,9 mio. kr. til rammebevillinger til mindre apparatur og 42,6 mio. kr. til større apparatur.

Beløbet til større apparatur anvendes til scannere og én accelerator til anvendelse ved udredning og behandling af kræft. Rammebevillingerne til mindre apparatur vil især blive anvendt til ultralydsudstyr, røntgenudstyr og patologiudstyr til brug ved udredning og behandling af kræftsygdomme.

Udgiften på i alt 82,5 mio. kr. finansieres af puljen til medicoteknisk udstyr afsat i budget 2009.

SAGSFREMSTILLING

Baggrund

Danske Regioner og regeringen indgik i oktober 2007 en aftale om gennemførelse af målsætningen om akut handling og klar besked til kræftpatienter (herefter benævnt kræftaftalen).

Ifølge kræftaftalen skal sundhedsvæsenet reagere med det samme ved mistanke om, at en patient har kræft. Nærmere undersøgelse af patienten skal påbegyndes hurtigst muligt og tilrettelægges i forløb, der sikrer, at der ikke er unødig spildtid mellem de forskellige undersøgelser.

Aftalen blev januar 2008 suppleret af en ny aftale mellem Danske Regioner og regeringen om lånefinansiering af investeringer på kræftområdet. Regionens andel på 266,1 mio. kr. blev disponeret ved beslutning på regionsrådsmøderne den 18. december 2007, den 5. februar 2008 og den 11. marts 2008.

Det blev i den forbindelse anført, at det var vurderingen, at der er behov for yderligere apparaturinvesteringer på kræftområdet i 2009 og 2010 for at sikre implementeringen af kræftpakkerne.

Der er ikke i forbindelse med økonomiaftalen for 2009 eller på anden måde sikret yderligere særskilt finansiering til kræftapparatur, og det er forudsat i forbindelse med regionens budget 2009, at den afsatte pulje på investeringsbudgettet til medicoteknisk apparatur ud over udskiftning af forældet apparatur m.v. skal dække udgifter til apparatur i forbindelse med forbedringer i kræftbehandlingen.

Aktuelle investeringsbehov på kræftområdet
Efter en gennemgang af de aktuelle behov er det vurderingen, at der på nuværende tidspunkt bør prioriteres anskaffelse af kræftapparatur for i alt 82,5 mio. kr.

Heraf udmøntes 39,9 mio. kr. til rammebevillinger til apparatur under 2,5 mio. kr. mens 42,6 mio. kr. udmøntes til investeringsbevillinger til apparatur over 2,5 mio. kr. (inkl. afledte installationsudgifter).

De 39,9 mio. kr. til apparatur under 2,5 mio. kr. er specificeret i tabel 1 som en rammebevilling til otte hospitaler. De 39,9 mio. kr. udmøntes til konkrete anskaffelser til skoper, operations- og laboratorieudstyr, ultralydsudstyr, røntgenudstyr og mikroskoper, som muliggør øget kapacitet og forbedring af arbejdsgange på kræftområdet. Der er i bilag 1 givet en uddybning.

Tabel 1: Rammebevillinger til apparatur under 2,5 mio. kr.

Virksomhed	Rammebevilling (mio. kr.)
Herlev Hospital	10,5
Hillerød Hospital	3,1
Gentofte Hospital	2,2
Rigshospitalet	14,6
Hvidovre Hospital	4,4
Frederiksberg Hospital	1,5
Bispebjerg Hospital	1,9
Glostrup Hospital	1,8
I alt (mio. kr.)	**39,9**

Beløbet der indstilles anvendt til større apparatur (42,6 mio. kr.) søges fordelt til de anskaffelser, der er omtalt i tabel 2

Tabel 2: Investeringsbevillinger til apparatur over 2,5 mio. kr.

Virksomhed	Apparaturudgift (mio. kr.)	Installationsudgift (mio. kr.)	I alt (mio. kr.)
Herlev Hospital, MR-scanner 1,0 Tesla	10	2	12
Bispebjerg Hospital, SPECT CT-scanner 64 slice	6	1	7
Rigshospitalet, stereotaksi accelerator	16	2	18
Bornholms Hospital, CT-scanner 64 slice	5	0,6	5,6
I alt (mio. kr.)	**37**	**5,6**	**42,6**

Det anførte apparatur i tabel 2 er til erstatning for forældet og udtjent apparatur.

Det samlede beløb til anskaffelser på 82,5 mio. kr. er gengivet på virksomhedsniveau i tabel 3.

Tabel 3: Samlede anskaffelser til aktuelle uomgængelige kræftapparatur

Virksomhed	**Rammebevilling** (udstyr < 2,5 mio. kr.)	**Investeringsbevilling** (udstyr > 2,5 mio. kr.)	**I alt (mio. kr.)**
Herlev Hospital	10,5	12,0	22,5
Hillerød Hospital	3,1	-	3,1
Gentofte Hospital	2,2	-	2,2
Rigshospitalet	14,6	18,0	32,6
Hvidovre Hospital	4,4	-	4,4
Frederiksberg Hospital	1,5	-	1,5
Bispebjerg Hospital	1,9	7,0	8,9
Glostrup Hospital	1,8	-	1,8
Bornholm Hospital	-	5,6	5,6
I alt	**39,9**	**42,6**	**82,5**

Det vurderes, at de apparaturinvesteringer, som der hermed lægges op til, er en forudsætning for at sikre kræftpatienter udredning og behandling uden unødig ventetid.

Følgende kriterier (anført i uprioriteret rækkefølge) har i kombination eller enkeltvis dannet grundlag for indstillingen:

- Akut behov for udskiftning af forældet kræftapparatur, der ikke kan repareres/opgrades, og hvor apparaturet er en forudsætning for at bibeholde den nuværende aktivitet på kræftområdet,
- Akut behov for apparatur som følge af implementeringen af hospitalsplanen, og affødt heraf ændringer i varetagelsen af kræftområdet og implementeringen af pakkeforløb for kræft,
- Apparatur, der er en forudsætning for at efterleve de anbefalinger Sundhedsstyrelsen har til diagnosticering og behandling af kræftpatienter,
- Apparatur, der kan være med til at lette arbejdsgangene og frigøre personaleressourcer.

Når de nævnte anskaffelser indkøbes og kommer i drift i løbet af 2009, vil der for nogle af anskaffelserne være et øget udgiftsniveau til personale og øvrige driftsudgifter afledt af apparaturanskaffelserne.

Eventuelle afledte driftsudgifter forudsættes afholdt inden for hospitalernes nuværende økonomiske rammer eller i forbindelse med meraktivitet. Virkningen for 2009-budgettet forventes at være begrænset, idet størstedelen af apparaturet forventes ibrugtaget ultimo 2009.

Det forudsættes, at indkøbene koordineres i hensigtsmæssigt omfang med henblik på, at der opnås de mest optimale konkurrencevilkår. Det forudsættes også, at eventuelle mindre udgifter som følge af prisfordele i forhold til hospitalernes overslag udnyttes til anskaffelse af tilsvarende apparatur på området inden for rammebevillingen.

Med hensyn til de større apparaturanskaffelser lægges blandt andet til grund, at Regionens attraktive scanneroptioner affødt af det nationale scannerudbud i 2008 udnyttes. Det vil desuden betyde, at scannerne kan forventes i drift efter kort tid, da en ny udbudsproces ikke er påkrævet.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

De samlede udgifter på 82,5 mio. kr. finansieres af puljen til medicoteknisk apparatur afsat i budget 2009.

Eventuelle afledte driftsudgifter forudsættes afholdt inden for hospitalernes nuværende økonomiske rammer eller i forbindelse med meraktivitet.

Størstedelen af apparaturet forventes ibrugtaget ultimo 2009.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Oversigt over apparaturindkøb gældende for apparatur under 2,5 mio. kr. (FU)

Sagsnr: 09001637

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 18

SAG NR. 20

BEVILLING TIL UDVIDELSE AF KIRURGISK AMBULATORIUM PÅ HVIDOVRE HOSPITAL

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** regionsrådet godkender investeringsbevilling på i alt 33 mio. kr. til udvidelse og ombygning af ambulatorier for gastrokirurgi på Hvidovre Hospital,
2. **at** udgiften på 6 mio. kr. i 2009 finansieres af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., der er afsat i forbindelse med beslutning om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter 2009, og
3. **at** udgiften på 27 mio. kr. i 2010 søges afsat i forbindelse med investeringsbudgettet for 2010.

RESUME

Hvidovre Hospital har et stort behov for at få udvidet den ambulante undersøgelseskapacitet efter de ændringer, der er gennemført i forbindelse med overtagelsen af aktivitet inden for gastrokirurgi efter lukning af kirurgisk afdeling på Amager Hospital.

Kapaciteten i kirurgisk ambulatorium udvides med tre undersøgelsesrum. Samtidig med udvidelsen gennemføres en flytning af det nuværende endoskopiafsnit til integration i ambulatoriets område.

Herudover sker en modernisering af en del af undersøgelsesrummene, der får tidssvarende standard, og ændringerne giver samtidig mulighed for forbedring af dagslysforholdene, idet der åbnes for lysindfald fra eksisterende lysgård. Endelig foretages en række væsentlige forbedringer vedrørende modtageforholdene for patienter.

Arealudvidelserne i ambulatorieetagen fremskaffes ved genhusning af kontorer, undervisnings- og konferencerum andetsteds, bl.a. i kontorarealer i sengebygningernes tagetager.

Den samlede udgift er opgjort til 33 mio. kr., der finansieres med 6 mio. kr. af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., som blev afsat ved beslutning på regionsrådets møde i april 2009 om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter i 2009,

mens de resterende 27 mio. kr. søges afsat i forbindelse med investeringsbudgettet for 2010.

Der vil senere blive forelagt indstilling om anskaffelse af inventar og apparatur mv. Udgifterne hertil skønnes at beløbe sig til 3-5 mio.kr., som vil blive søgt disponeret af midler, der afsættes til medicoteknisk apparatur i 2010.

SAGSFREMSTILLING

I forbindelse med implementering af hospitalsplanen har Hvidovre Hospital overtaget aktivitet inden for gastrokirurgi efter lukning af kirurgisk afdeling på Amager Hospital. Hvidovre Hospital har derfor et stort behov for at få udvidet den ambulante undersøgelseskapacitet.

Et øget antal undersøgelser medfører et behov for en udvidelse af antallet af undersøgelsesrum til gastrokirurgi. Udvidelsen indbefatter tre nye undersøgelsesrum.

Samtidig flyttes og sammenlægges det gastroenterologiske endoskopiafsnit med det gastroenterologiske ambulatorium. Hermed tilgodeses det tætte fagfællesskab mellem gastrokirurgiske- og endoskopiske undersøgelser, og fusionen indebærer desuden, at en række faciliteter og funktioner vil være fælles, som f.eks. reception og ventearealer.

Den nødvendige arealudvidelse tilvejebringes ved en udflytning af kontorer, undervisnings- og konferencerum til andetsteds på hospitalet, herunder til kontorareal i sengebygningernes tagetager.

En modernisering af ambulatoriernes indretning giver også mulighed for forbedring af dagslysforholdene, idet der åbnes for lysindfald fra eksisterende lysgård.

Der findes i dag ikke vente- og opholdsarealer for patienterne i ambulatorierne, og ændringer giver mulighed for væsentlig forbedring af modtageforholdene for patienter ved etablering af ventearealer med åbne modtagelsesreceptioner med dagslys og synlighed fra trafikcentrene.

For at bibeholde den høje fleksibilitet indgår det i generalplanen, at alle ambulatorier opbygges ud fra samme princip med en åben synlig modtagelsesreception fra trafikcentret og med opdelte overvågede venteområder med dagslys.

Med henblik på at tilgodese patienternes behov indrettes ambulatoriet så kortvarige undersøgelser og samtaler finder sted i lokaler tæt ved ventearealet, mens mere komplicerede konsultationer varetages længere inde i ambulatoriet. Ambulatoriet vil dermed i princippet bestå af to områder for henholdsvis selvhjulpne ambulante patienter og patienter, der er sengeliggende i forbindelse med undersøgelsen.

De samlede ombygningsudgifter udgør 33 mio. kr. Heraf vedrører 32 mio. kr. indretningsudgifter til undersøgelsesrum, ventearealer mv., mens flytterokaden kan gennemføres for 1 mio. kr. Udgifterne fordeler sig med 6 mio. kr. i 2009 og 27 mio. kr. i 2010.

Der vil senere blive forelagt indstilling om anskaffelse af inventar, udstyr og apparatur til sagen, der søges disponeret af midler, der afsættes i 2010 til medicoteknisk apparatur. Det foreliggende skøn indebærer anskaffelsesudgifter på 3-5 mio. kr.

Arbejdet påregnes at være afsluttet ultimo 2010.

Der er behov for efterfølgende at etablere yderligere udvidelse af undersøgelseskapaciteten i forbindelse med gennemførelse af den generelt planlagte udbygning af hospitalets opgavevaretagelse.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Investeringsbevillingen til byggeudgifterne på i alt 33 mio. kr. fordeler sig således, at der påregnes afholdt udgifter i 2009 for i alt 6 mio. kr., samt udgifter i 2010 for i alt 27 mio. kr.

De 6 mio. kr. i 2009 finansieres af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., som blev afsat i 2009 ved beslutning på regionsrådets møde i april 2009 om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter, mens de resterende 27 mio. kr. søges afsat i forbindelse med investeringsbudgettet for 2010.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

V (2) kan ikke medvirke. Venstre er positive over for projektet, men ønsker at finansiering sker inden for eksisterende budgetter.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Sagsnr: 09003661

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 19

SAG NR. 21

SAMMENLÆGNING AF DEN ARBEJDSMEDICINSKE FUNKTION PÅ BISPEBJERG HOSPITAL

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

1. **at** regionsrådet godkender, at der meddeles en investeringsbevilling på 3,3 mio. kr. i 2009 til samling af den arbejdsmedicinske funktion på Bispebjerg Hospital med tilhørende udgifter til erstatningslokaler for funktioner, der i dag bor i lokalerne,
2. **at** 2 mio. kr. af udgiften finansieres af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., der er afsat i forbindelse med beslutning om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter 2009, og
3. **at** 1,3 mio. kr. finansieres ved forskydning på investeringsbudgettet i 2009.

RESUME

Som led i implementeringen af hospitals- og psykiatriplanen skal den Arbejds- og Miljømedicinske funktion samles ved Bispebjerg Hospital således, at funktionerne fra henholdsvis Hillerød Hospital og Glostrup Hospital flyttes til Bispebjerg Hospital.

De samlede udgifter til samling af de Arbejds- og Miljømedicinske funktioner på Bispebjerg Hospital er vurderet til at udgøre 1,5 mio. kr.

Lokalerne benyttes i dag af Enheden for Klinisk Kvalitet og Enhed for Brugerundersøgelser, og de to enheder genhuses i regionens ejendom i Brønshøj henholdsvis på Frederiksberg Hospital.

Udgifter til istandsættelse og installationsændringer på Bispebjerg Hospital vurderes at udgøre 1,5 mio. kr., mens istandsættelse i forbindelse med genhusning af de to enheder udgør 1,8 mio. kr.

Den samlede udgift på 3,3 mio. kr., der afholdes i 2009, finansieres med 2 mio. kr. af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., der er afsat i forbindelse med beslutning på regionsrådets møde i april 2009 om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter 2009. Derudover finansieres 1,3 mio. kr. ved forskydninger på investeringsbudgettet i 2009.

Arbejdet påregnes afsluttet ved årsskiftet 2009.

SAGSFREMSTILLING

Som led i implementeringen af hospitals- og psykiatriplanen skal den Arbejds- og Miljømedicinske funktion samles ved Bispebjerg Hospital, således at funktionerne fra henholdsvis Hillerød Hospital og Glostrup Hospital flyttes til Bispebjerg Hospital. Funktionen er sammenlagt organisatorisk i 2008, og det vil være hensigtsmæssigt for enhedens funktion, hvis der kan ske en fysisk samling snarest.

Tidligere har det været forudsat, at funktionerne placeres på Bispebjerg Hospital i lokaliteter, der rummer Audiologisk Afdeling, som frigøres i forbindelse med flytning af den audiologiske funktion til Gentofte Hospital. Denne flytning er imidlertid udskudt, da den forudsætter gennemførelse af første fase af renoveringen af Gentofte Hospital.

I stedet vil det være muligt at samle funktionerne i lokaler i bygning 20 på Bispebjerg Hospital i lokaler, der benyttes af Enheden for Klinisk Kvalitet og Enhed for Brugerundersøgelser, idet de to enheder kan genhuses uden for Bispebjerg Hospital.

De samlede udgifter til samling af de Arbejds- og Miljømedicinske funktioner på Bispebjerg Hospital er vurderet til at udgøre 1,5 mio. kr., idet der vil være udgifter til istandsættelse og installationsændringer mv. Eksisterende udstyr og inventar medbringes ved samlingen af funktionerne.

Arbejdet påregnes afsluttet ved årsskiftet 2009.

Med hensyn til de to enheder kan Enheden for Klinisk Kvalitet genhuses i en villa ved Brønshøj Torv, der tidligere har været benyttet af Region Hovedstadens Psykiatri, mens Enheden for Brugerundersøgelser kan genhuses i ledige lokaler på Frederiksberg Hospital.

Udgifterne forbundet med indflytning i villaen i Brønshøj vurderes at udgøre 0,6 mio. kr. til mindre istandsættelser og fugtproblemer, mens indflytningen på Frederiksberg Hospital skønnes at udgøre 1,2 mio. kr., idet lokalerne på Frederiksberg Hospital kræver etablering af mødelokale, kabling og istandsættelse af køkken og toilet mv.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Den samlede byggeudgift på 3,3 mio. kr. afholdes i 2009.

2 mio. kr. disponeres af rådighedsbeløbet på 176 mio. kr., der er afsat i 2009 i forbindelse med beslutning om igangsættelse af nødvendige investeringsprojekter 2009, mens 1,3 mio. kr. finansieres ved forskydninger på investeringsbudgettet i 2009.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

V (2) kan ikke medvirke. Venstre er positive over for projektet, men ønsker at finansiering sker inden for eksisterende budgetter.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Sagsnr: 09003661

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 20

SAG NR. 22

INVESTERINGSBEVILLING TIL OPGRADERING AF NØDSTRØMS-ANLÆG PÅ HILLERØD HOSPITAL

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at der gives investeringsbevilling på 21 mio. kr. til opgradering af nødstrømsanlægget på Hillerød Hospital.

RESUME

Der lægges op til beslutning om opgradering af nødstrømsanlægget på Hillerød Hospital, da det eksisterende anlæg er uhensigtsmæssigt og giver en for ringe sikkerhed.

Der etableres en ringforbindelse, som det kendes fra Glostrup og Bispebjerg Hospitaler, og der etableres et nyt centralt nødstrømsanlæg til erstatning af et eller flere af de eksisterende anlæg.

Den samlede udgift på 21 mio. kr. kan disponeres af den afsatte pulje til renovering mv. på investeringsbudgettet i 2009.

SAGSFREMSTILLING

Der er behov for iværksættelse af udbygning og opgradering af nødstrømsanlægget på Hillerød Hospital.

Hospitalet har fem El-forsyningsstikledninger fra Energi Hillerød til normal elforsyning. Denne forsyning er suppleret med tre nødstrømsanlæg, der indsættes automatisk ved forsyningssvigt. Disse tre anlæg er ikke forbundet og kan ikke erstatte hinanden. De dækker hvert sit separate område.

Den 6. oktober 2008 skete en højspændingsfejl hos Energi Hillerød, som medførte totalt elforsyningssvigt. Hillerød Hospitals nødstrømsanlæg startede som planlagt, men efterfølgende skete der nedbrud og svigt i reserveforsyningen. En hurtig indsats sikrede, at hele fejlen var udbedret ultimo oktober 2008, men hospitalet havde en mangelfuld reserveforsyning i udbedringsperioden.

I marts 2009 medførte en mindre fejl på et af nødstrømsanlæggene, at Hillerød Hospital havde mangelfuld reserveforsyning i knap to døgn.

De to af de eksisterende nødstrømsanlæg er udtjente og skal udskiftes. Det sidste anlæg vil fortsat indgå i hospitalets nødstrømsberedskab.

Ved at oprette en ringforbindelse rundt på Hillerød Hospital, som man kender det fra f.eks. Glostrup og Bispebjerg Hospitaler, opnås mulighed for at koble alle nødstrømsanlæggene sammen. Dette vil give en fleksibilitet, som ikke er til stede i dag. Denne fleksibilitet indebærer, at nødforsyningen f. eks. ved ordinære service-eftersyn eller lignende situationer vil være mere sikker end ved den nuværende konstruktion. Ligeledes opnås, at et større bygningsareal bliver dækket af nødstrømsanlæggene, end tilfældet er i dag.

Ved samtidig etablering af et nyt centralt nødstrømsanlæg placeret i den tidligere kedelcentral opnås der mulighed for, at centralvarmeanlægget, i tilfælde af svigt fra fjernvarmeforsyningen, kan nødforsynes med overskudsvarmen fra nødstrømsanlægget ved at starte nødstrømsanlægget. Denne nødforsyning til centralvarmeanlægget er ikke til stede i dag.

Det samlede projekt giver en fleksibilitet, der vil lette senere byggeprojekter på matriklen. Hvis der etableres et nyt Hillerød Hospital på en anden matrikel, vil tidshorisonten være så lang, at det eksisterende nødstrømsanlæg ikke kan tilgodese hospitalets behov i hospitalets restlevetid. Nærværende projekt er det teknisk set bedste projekt, der giver Hillerød Hospital en fremtidssikker el-forsyning i mange år frem.

Projektet forventes afsluttet ultimo 2010.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Den samlede investering er opgjort til 21 mio. kr., der kan disponeres af den afsatte pulje til renovering mv. på investeringsbudgettet i 2009.

Forbruget vil fordele sig med ca. 8 mio. kr. i 2009 og 13 mio. kr. i 2010.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Sagsnr: 09003689

Forretningsudvalget den 24. juni 2009, sag nr. 5

SAG NR. 23

STATUS VEDRØRENDE REGION HOVEDSTADENS VAGTCENTRAL

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at regionsrådet tager redegørelsen for status vedrørende Region Hovedstadens vagtcentral til efterretning.

RESUME

Det landsdækkende digitale beredskabsnet (SINE) og de tilhørende kontrolrumsløsninger er forsinket. Kontrolrumsløsningen skal styre radiokommunikationen mellem myndighedernes vagtcentraler og de øvrige akutte funktioner.

Udbuddet er gennemført af Økonomistyrelsen og ansvaret for implementering ligger hos Rigspolitiet. Tidsplanen fra den 16. juni 2009, hvorefter egentlig drift først kan forventes medio-ultimo 2010, gør det nødvendigt at etablere en alternativ overgangsordning baseret på det eksisterende radionet og disponeringssystem hos Falck.

Dette indebærer, at det eksisterende kommunikationsnet må videreføres midlertidigt, betalt af regionerne. I Region Hovedstaden er der forhandlinger med Falck om at fortsætte disponeringen af ambulanceberedskab og sygetransport i eksisterende lokaliteter hos Falck. Det nuværende Falckpersonale, som er beskæftiget med opgaven, forudsættes ansat i regionen af hensyn til en sikker overgangsløsning.

En fortsættelse med det nuværende kommunikations- og disponeringssystem i kendte lokaliteter og med erfarent personale vil medføre merudgifter for regionen, som forventes at blive kompenseret via staten, da det er en følge af det forsinkede SINE-net. Ansvars- og opgavefordeling mellem alarmcentral og vagtcentral påvirkes ikke af overgangsordningen.

SAGSFREMSTILLING

Baggrund

Regionsrådet besluttede i 2007 at etablere egen regional vagtcentral. Den regionale vagtcentral skal disponere ambulancer og sygetransport, så det sikres, at nær-

meste egnede ambulance sendes frem. Regionsrådet vedtog i februar 2008 en samlet plan med anbefalinger for den fremtidige præhospitale indsats og sundhedsberedskab i Region Hovedstaden. Regionsrådet besluttede den 23. september 2008, at den regionale vagtcentral skulle placeres på Herlev Hospital, og det tilhørende budget blev afsat.

Det kan supplerende oplyses, at de øvrige regioner etablerer egne vagtcentraler med tilknytning til hospitalerne i henholdsvis Århus, Odense, Ålborg og Slagelse.

Forløb

Regionerne og andre beredskabsmyndigheder er forpligtet til at overgå til det nye landsdækkende digitale beredskabsnet (kaldet SINE). Det landsdækkende net med tilhørende kontrolrumsløsning er et statsligt ansvar og har været sendt i udbud af Økonomistyrelsen. Den efterfølgende kontraktopfølgning og implementeringsansvar er overgået til SINE-sekretariatet under Rigspolitiet. De nye ambulancekontrakter i regionerne har været udbudt, således at de skal sættes i drift med det nye radioudstyr og med den nye kontrolrumsløsning til vagtcentralerne. Regionerne har derfor haft høj prioritet i implementeringsarbejdet for SINE-sekretariatet, fordi forsinkelser betyder, at regionerne er tvunget til at etablere en alternativ og omkostningstung overgangsordning, alene på grund af forsinkelsen. Den samlede SINE-løsning skulle i henhold til leveranceplanen være funktionsdygtig i Region Hovedstaden senest september 2009 og med en forudgående testperiode. Økonomistyrelsen og SINE-sekretariatet har på et møde med regionerne den 16. juni 2009 meddelt, at leverandøren Terma A/S først forventes at levere kontrolrum til test i april 2010 og at endelig drift tidligst forventes september 2010.

Det bemærkes, at Danske Regioner løbende har været i dialog med Økonomistyrelsen om tidsplanen og mulighederne for at overholde den. Økonomistyrelsen har indtil den 16. juni 2009 fastholdt projektets oprindelige tidsplan.

Status for overgangsordning

Regionen har på den baggrund i samarbejde med de øvrige regioner undersøgt mulighederne for en alternativ løsning, der som en overgangsordning kan sikre den fortsatte disponering af ambulancer og sygetransporter, såfremt SINE-løsningen skulle blive forsinket. Den konservative regionsrådsgruppe har i februar og marts i år stillet spørgsmål til tidsplanen. Som det fremgår af de som bilag vedlagte spørgsmål og svar (bilag 1 og 2) er det oplyst, at der på daværende tidspunkt ikke forelå en officiel udmelding fra staten om forsinkelser i tidsplanen, men at regionerne arbejdede med forskellige scenarier for overgangsløsninger i tilfælde af forsinkelse.

Problemstillingen om tidsplanen har senest været drøftet på sundhedsdirektørmødet den 15. maj 2009, hvor det blev besluttet, at Danske Regioner kan indgå en central rammeaftale med Falck om at videreføre Falcks eksisterende net og disponeringssystem i en overgangsperiode. Ud over den fælles adgang til det eksisterende net ifølge rammeaftalen, vil der i regionerne være varierende behov for leje

eller køb af yderligere løsninger til overgangsordningen (lokaler, udstyr, personale ect.). Den enkelte region indgår selv aftale med Falck inden for rammeaftalen, suppleret på baggrund af lokale behov.

Aftale med Falck om overgangsordning i Region Hovedstaden
Administrationen har vurderet, at det af flere grunde vil være hensigtsmæssigt at indgå aftale med Falcks på baggrund af rammeaftalen. Falck har et landsdækkende system, som derfor vil kunne dække alle regioner. Falck skal fra den 1. september 2009 køre hovedparten af ambulancer og sygetransporter i Region Hovedstaden og har derfor allerede nu brugbart kommunikationsudstyr installeret i deres ambulancer.

Region Hovedstaden har derfor indledt drøftelser med Falck om i en overgangsperiode at leje sig ind i Falcks vagtcentrals lokaler for at kunne anvende det nuværende udstyr, og at personalet fra Falcks nuværende vagtcentral ansættes i regionen med henblik på fortsat betjening af udstyret under regionens ledelse. Dette vil sikre kontinuitet i opgaveløsningen, så oplæring af nyt personale til gammelt udstyr i en overgangsperiode kan undgås.

Regionen vil med en sådan aftale have fuld rådighed over disponeringen af køretøjerne og over den tilhørende dokumentation, herunder statistik for aktivitet og responstider.

Falck har stillet sig positivt over for et samarbejde om en overgangsordning. Der pågår forhandlinger om den konkrete lejekontrakt og om ansættelse af personale m.v. Disse forhandlinger forventes afsluttet inden udgangen af juni måned 2009.

Overgangsløsningen med fortsættelse af kendt teknologi anvendt af personale med erfaring med udstyret vil dermed sikre en funktionsdygtig og stabil disponering i overgangsperioden, indtil SINE-nettet og tilhørende kontrolrumsløsning fungerer.

Overgangsløsningen og de nye ambulancekontrakter
Det er en grundlæggende forudsætning i de nye leverandøraftaler, der træder i kraft den 1. september 2009, at disponeringen sker ved regionen og dermed uafhængigt af den enkelte leverandør. Samtidig er dimensioneringen af beredskabet bl.a. baseret på den forudsætning, at alle ambulancer og sygetransportkøretøjer kan disponeres samlet fra en vagtcentral. Denne forudsætning påregnes i overgangsperioden opfyldt ved, at regionen lejer lokaler og udstyr af Falck, men selv forestår ledelsen af vagtcentralen.

De øvrige kommende leverandører af ambulance- og sygetransport i regionen er orienteret om overgangsløsningen. Overgangsløsningen vil for disse leverandører indebære, at der på regionens regning installeres radioudstyr, som kan kommunikere med Falcks radiosystem.

Den videre proces
Den rammeaftale, som Danske Regioner har indgået med Falck løber i 1 år frem til 31. august 2010 med mulighed for forlængelse med 6 og eventuelt yderligere 3 måneder. Det er forudsat i rammeaftalen, at der frem til sikker og afprøvet drift af SINE-løsningen vil være parallel drift af Falcks system og SINE.

Region Hovedstaden har konstitueret overlæge Jan Nørtved Sørensen, Enhed for Akut Medicin og Sundhedsberedskab, som vagtcentralchef fra 1. juli 2009. Rekruttering af sundhedsfagligt personale til visitation og rådgivning iværksættes primo juli med henblik på tiltrædelse snarest. Effekt af den fælles regionale vagtcentral og en fælles disponering af de kommende ambulanceleverandører vil kunne opnås umiddelbart, hvilket er væsentlig for beredskabet. Synergien i forhold til regionens andre akutfunktioner, ligesom de tekniske rådgivnings- og optimeringsfunktioner, der ligger i det nye vagtcentralsystem, vil først kunne udnyttes fuldt ud med SINE-nettet og i de permanente lokaler på Herlev Hospital. Vagtcentralfunktionen påregnes overflyttet til de nye lokaler på Herlev Hospital primo 2010, når SINE kontrolrumsløsningen er klar til opsætning og afprøvning, således at man kan lave en gradvis og kontrolleret overgang fra Falcks system til SINE.

Forholdet til Alarmcentralen
Opgave- og ansvarsfordeling mellem Københavns Brandvæsens Alarmcentral og politiets 112-alarmcentraler på den ene side og regionernes vagtcentraler på den anden side påvirkes ikke af den midlertidige overgangsløsning. Spørgsmålet om ansvar for de sundhedsfaglige opgaver på 112-alarmcentralerne behandles i øjeblikket af en arbejdsgruppe i Sundhedsstyrelsen. Sundhedsstyrelsens rapport har været i høring og styrelsens anbefalinger på området afventes af regionerne. Alle 112-opkald vedrørende ambulancekørsel vil derfor uændret blive vurderet af politiet/Københavns Brandvæsen og rekvisitionen videresendt til regionens vagtcentral inkl. de opkald som tidligere blev håndteret af vagtcentralen hos Københavns Brandvæsen. Efter 1. september vil regionens vagtcentral have mulighed for at ændre en given rekvisition efter en sundhedsfaglig vurdering.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

De forventede samlede udgifter på landsplan til en overgangsløsning er af Danske Regioner anslået til at andrage 84,4 mio. kr. for 2009 og 2010. Region Hovedstadens udgifter i denne forbindelse er anslået i vedlagte bilag 3 (fortroligt).
På baggrund af økonomiforhandlingerne forventes det, at regionens merudgifter til etablering af en overgangsordning, som følge af forsinkelsen af SINE-nettet, vil blive kompenseret af staten.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Forretningsudvalgets indstilling vil foreligge til regionsrådets møde.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Spørgsmål af 1. februar 2009 fra regionsrådsmedlem Benedikte Kiær (C) og administrationens svar herpå (FU)
2. Spørgsmål af 21. marts 2009 fra regionsrådsmedlem Benedikte Kiær (C) og administrationens svar herpå (FU)
3. Økonomibilag (FORTROLIGT) (FU - alene udsendt til regionsrådets medlemmer)

Sagsnr: 08002121

Forretningsudvalget den 24. juni 2009, sag nr. 6

SAG NR. 24

UDVIDELSE AF KAPACITETEN TIL SPISEFORSTYRRELSER

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at kapaciteten til spiseforstyrrelser på Psykiatrisk Center Gentofte udvides, og at udgift til drift på ca. 2,3 mio. kr. samt etableringsudgifter på 2,1 mio. kr. i 2009 disponeres af meraktivitetsmidler fra Sundhedsvæsenets fælleskonto og at de årlige driftsudgifter på 9,4 mio. kr. afsættes i budgetforslag 2010 med tilhørende overslagsår.

RESUME

Et stigende antal patienter med spiseforstyrrelser venter på at komme i behandling for deres sygdom. For at imødekomme det stigende antal patienter på ventelisten ønsker Region Hovedstaden at fordoble den ambulante behandlingskapacitet på 'Klinik for spiseforstyrrelser' på Psykiatrisk Center Gentofte. Den årlige udgift til kapacitetsudvidelsen er 9,4 mio. kr. Dertil kommer en etableringsudgift på 2,1 mio. kr.

SAGSFREMSTILLING

Voksne patienter med spiseforstyrrelser behandles fire steder i regionen på Psykoterapeutisk Center Stolpegård, Psykiatrisk Center Gentofte, Psykiatrisk Center Rigshospitalet og Psykiatrisk Center Bispebjerg.

På nuværende tidspunkt venter et stigende antal patienter på at komme i behandling for deres spiseforstyrrelse. På denne baggrund foreslås det at udvide kapaciteten på området.

Konkret foreslås det at foretage en udvidelse af den ambulante behandlingskapacitet på Psykiatrisk Center Gentofte, idet der her i forvejen er en specialiseret funktion med ambulant behandling af patienter med spiseforstyrrelser. I samarbejde med Gentofte Hospital er der tilvejebragt lokalefaciliteter i umiddelbar forbindelse med Psykiatrisk Center Gentofte.

Klinik for spiseforstyrrelser på Psykiatrisk Center Gentofte har aktuelt en kapacitet på 20 pladser i en overvejelsesgruppe (dvs. patienter, der skal motiveres for

behandling), 20 dagpladser og 70 ambulante forløb til behandling af spiseforstyrrelser.

Det foreslås at fordoble denne kapacitet til 40 pladser i overvejelsesgruppe, 40 dagpladser og 140 ambulante pladser.

På Psykiatrisk Center Gentofte er ventetiden til ovenstående specialiserede tilbud stigende og udgør nu ca. 18 måneder for dem, der venter på deltagelse i en overvejelsesgruppe, og op til 8-12 måneder for dem, der venter på deltagelse i dagbehandling efter endt overvejelsesgruppe. For hovedparten af patienterne varer det samlede forløb typisk 2- 2½ år (ekskl. ventetid).

Med en fordobling af kapaciteten forventes den aktuelle venteliste at være nedbragt i foråret 2010, såfremt antallet af henvisninger holder sig på det nuværende niveau. Hertil bemærkes, at der skønnes at være 75.000 patienter på landsplan med spiseforstyrrelser og heraf er ca. 3000 i behandling.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Den årlige udgift forbundet med kapacitetsudvidelsen er 9,4 mio. kr.

Med ansættelse af personale pr. 1. oktober 2009 samt etablering af afsnittet i år vil udgifterne i 2009 beløbe sig til 4,5 mio. kr. fordelt med 2,4 mio. kr. til drift og 2,1 mio. kr. til etablering. Etableringsudgiften er knyttet til etablering af grupperum, køkken, spisestue, kontorpladser, medicinrum, rum til fysioterapeuter m.v.

Udgiften i 2009 forslås disponeret af de centrale midler afsat til dækning af aktivitetsstigninger. For 2010 og følgende år indarbejdes merudgiften i budgetforslaget for 2010.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Forretningsudvalgets indstilling vil foreligge til regionsrådets møde.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 21

SAG NR. 25

FORSLAG TIL SYGEHUSPLAN REGION NORDJYLLAND

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at regionsrådet ingen bemærkninger har til Region Nordjyllands forslag til sygehusplan.

RESUME

Region Nordjylland har sendt udkast til sygehusplan i høring fra den 18. maj 2009 til den 22. juni 2009.

Hensigten med sygehusplanen er at beskrive de overordnede linjer for det fremtidige nordjyske sygehusvæsen, og dermed sygehusenes faglige profiler og funktionsfordeling mellem specialer.

Sygehusplanen er udarbejdet på baggrund af Strukturplan for det somatiske Sygehusvæsen i Region Nordjylland, der blev vedtaget af regionsrådet i maj 2007. Strukturplanen fastlagde rammerne for den akutte del af det nordjyske sygehusvæsen med baggrund i Sundhedsstyrelsens akutrapport. Endvidere er Sygehusplanen udarbejdet på baggrund af de specialeansøgninger de nordjyske sygehuse indsender til Sundhedsstyrelsen.

Der lægges ikke med sygehusplanen op til grundlæggende ændringer i funktionsfordelingen mellem sygehusene.

SAGSFREMSTILLING

Region Nordjylland har sendt udkast til sygehusplan i høring fra den 18. maj til den 22. juni 2009. Regionsrådet forventes at træffe endelig beslutning om planen i august 2009.

Formålet
Formålet med sygehusplanen er at beskrive de overordnede linjer for det fremtidige nordjyske sygehusvæsen. Med planen vedtages der således en overordnet struktur for sygehusvæsenet i Region Nordjylland.

Sygehusplanen er udarbejdet på baggrund af Strukturplan for det somatiske Sygehusvæsen i Region Nordjylland, der blev vedtaget af regionsrådet i maj 2007. Strukturplanen fastlagde rammerne for den akutte del af det nordjyske sygehusvæsen med baggrund i Sundhedsstyrelsens akutrapport.

Strukturplanen fra 2007 indebærer, at Aalborg Sygehus er krumtappen i det nordjyske sygehusvæsen, samt at der etableres fælles akutmodtagelser på sygehusene i Aalborg, Hjørring og Thisted. På regionens øvrige sygehuse varetages andre funktioner. De sidstnævnte sygehuse skal fremadrettet være udviklingssteder for elektiv og ambulant behandling samt hjemmebehandling.

Det er dermed strukturplanen og Sundhedsstyrelsens specialeplanlægning, som lægger de planmæssige rammer for sygehusplanen. Sygehusplanen er udarbejdet på baggrund af de specialeansøgninger de nordjyske sygehuse indsender til Sundhedsstyrelsen. Det betyder, at der afhængigt at Sundhedsstyrelsens tilbagemelding kan blive nødvendigt at ændre i planen.

Der lægges ikke med sygehusplanen op til grundlæggende ændringer i funktionsfordelingen mellem sygehusene.

Sygehusplanen i hovedtræk

- De højt specialiserede funktioner er samlet på Aalborg Sygehus samt i de to tværgående sektorer: Ortopædkirurgien og Anæstesien.

- Regionsfunktioner varetages i udgangspunktet på Aalborg Sygehus, og i det omfang volumen og andre forhold tilsiger det også på Sygehus Vendsyssel og/eller Sygehus Thy-Mors.

- Behandlingen på hovedfunktionsniveau varetages bredt på sygehusene med modtagelse af uselekterede akutte patienter, dvs. Aalborg Sygehus, Sygehus Vendsyssel, Hjørring samt Sygehus Thy-Mors, Thisted. Hovedfunktioner varetages også bredt på Sygehus Himmerland, hvor der i dag modtages uselekterede akutte medicinske og kirurgiske patienter. Dette omlægges gradvist, så der fremtidigt modtages visiterede lægehenviste akutte medicinske patienter. Der sker modtagelse af akutte kirurgiske og ortopædkirurgiske patienter, indtil Aalborg Sygehus får tilstrækkeligt kapacitet til at modtage disse patienter. Regionens tværgående sektorer varetager hovedfunktioner på tværs af sygehusmatrikler.

- Aalborg Sygehus er en del af Århus Universitetshospital, og er dermed drivkraften i de forskningsmæssige aktiviteter og den faglige udvikling, der fremover skal ske i det nordjyske sygehusvæsen.

- En af det nordjyske sygehusvæsens målsætninger er at øge den ambulante og elektive aktivitet – også på de mindre matrikler. De akutte patienter samles på

sygehusene med fælles akutmodtagelser samt på det sygehus, hvor der modtages lægehenviste, visiterede medicinske patienter.

- Der arbejdes fortsat med udvikling af samarbejdet med kommuner og praktiserende læger. Tværsektorielt samarbejde er en forudsætning for at målet om hensigtsmæssige patientforløb kan nås.

Sygehusenes faglige profiler og funktionsfordelingen på specialeniveau
Der er i planen en beskrivelse af de enkelte hospitalers faglige profil og deres fremtidige organisatoriske struktur samt en beskrivelse af bygningsmassen og kravene til ændring af disse. Disse er overordnet beskrevet i ovenstående opsummering.

Endvidere beskrives den forventede specialefordeling på sygehusmatrikler, herunder på hvilke sygehuse regionsfunktionerne varetages, og hvilke højt specialiserede funktioner Region Nordjylland forventer at varetage.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

En tiltrædelse af indstillingen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Udkast til sygehusplan i Region Nordjylland, høringsversion maj 2009 (FU)

Sagsnr: 09005270

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 22

SAG NR. 26

UDTALELSE TIL STATSFORVALTNINGEN I KLAGESAG INDGIVET AF REGIONSRÅDSMEDLEM BENT LARSEN (V)

ADMINISTRATIONENS INDSTILLING

at regionsrådet godkender, at der afgives en udtalelse til Statsforvaltningen i form af nærværende mødesag med beslutning og de i bilagsfortegnelsen anførte bilag.

RESUME

Statsforvaltningen Hovedstaden har ved skrivelse af 25. maj 2009, modtaget i regionen den 27. maj 2009, anmodet regionsrådet om en udtalelse i anledning af regionsrådsmedlem Bent Larsens (V) klage over at regionsrådsformanden den 29. april 2009 havde udsendt en pressemeddelelse om den udarbejdede generalplan for Region Hovedstadens sundhedsvæsen uden at generalplanen forinden havde været forelagt for regionsrådet.

Administrationen indstiller, at der afgives en udtalelse til Statsforvaltningen i overensstemmelse med den redegørelse om generalplanarbejdet og informationsindsatsen i den forbindelse, som regionsrådet tog til efterretning på sit møde den 26. maj 2009, hvor regionsrådet tillige godkendte, at generalplanen indgår i det fremtidige arbejde med de vedtagne hospitals- og psykiatriplaner. Udtalelsen foreslås afgivet i form af, at nærværende mødesag med beslutning fremsendes til Statsforvaltningen sammen med de i bilagsfortegnelsen anførte bilag.

SAGSFREMSTILLING

Baggrund

Regionsrådsmedlem Bent Larsen (V) har den 30. april 2009 indsendt en klage af følgende ordlyd til Indenrigs- og Socialministeriet:

” Hermed skal jeg indklage formanden for Region Hovedstaden, Vibeke Storm Rasmussen (A) for magtmisbrug. Formanden har i går den 29. april 2006 udsendt pressemeddelelse med overskriften ”I dag præsenterede Region Hovedstaden for første gang en samlet plan for, hvordan der skal bygges nyt og bygges om for at rumme tidens og fremtidens store udfordring – et sundhedsvæsen i verdensklasse”. Derudover har formanden holdt pressemøde og givet interview til Berlingske

Tidende den 28. april og til TV2Lorry den 29. april 2006. Baggrunden for klagen om magtmisbrug begrundes med:

1. Sagen har hverken været behandlet endsige vedtaget på et regionsrådsmøde.
2. Formanden stiller borgere i udsigt 30 mia. kroner til nybyggeri og renovering af regionens 12 hospitaler og psykiatrien for 30 mia. kroner til trods for, at Regeringens samlede kvalitetspulje for hele landet er på 25 mia. kroner.
3. Hermed har formanden ladet Region Hovedstaden finansiere startskuddet på Socialdemokratiets valgkampagne op imod regionsvalget til november 2006.

Den udsendte pressemeddelelse, hvori formanden udtaler sig og skaber den opfattelse, at et flertal i regionsrådet står bag planen, vedhæftes denne mail.

Jeg skal anmode om, at klagen behandles hurtigst muligt."

Samme dag sendte Bent Larsen en uddybning af sin klage til ministeriet: "I fortsættelse af nedenstående klage over regionsrådsformand Vibeke Storm Rasmussen (A) for magtmisbrug, vil jeg gerne henvise til artiklen "30 mia. skal give flere enestuer" i Berlingske Tidende i dag 30. april, hvor formanden blandt andet udtaler: "Skal vores plan spredes ud til hele Danmark, kommer det til at koste staten 100 milliarder kroner…" Det er helt usædvanligt at tale om "vores plan", når den ikke har været behandlet endsige vedtaget i regionsrådet."

Indenrigs- og Socialministeriet videresendte den 25. maj 2009 klagen til Statsforvaltningen Hovedstaden, der varetager tilsynet med regionen. Statsforvaltningen Hovedstaden har herefter ved skrivelse af 25. maj 2009, der er modtaget i regionen den 27. maj 2009, anmodet regionsrådet om en udtalelse over Bent Larsens klage. Statsforvaltningens henvendelse er vedlagt som bilag.

Redegørelse vedrørende klagen
På regionsrådets møde den 26. maj 2009 behandledes som sag 27 på dagsordenen følgende anmodning fra Bent Larsen:

"Til det kommende regionsrådsmøde skal jeg anmode om sag på dagsordenen med besvarelse af følgende spørgsmål:

Gennem pressemeddelelse, pressemøde og stor eksponering i medierne er generalplanen blevet lanceret som "Region Hovedstadens Plan til 30. mia. kroner", hvorved borgere og presse har fået den opfattelse, at alle regionsrådets politikere står bag den?

1) Hvordan kan planen lanceres som Region Hovedstadens plan, når den ikke har været på dagsordenen for et regionsrådsmøde?
2) Hvad har det kostet at frembringe generalplanen og lancere den?
3) Hvor stort et beløb forventes anvendt til markedsføring inclusive annoncer i den resterende del af 2009?"

Regionsrådets behandling den 26. maj 2009 af Bent Larsens anmodning
Det fremgår af den til mødet udarbejdede redegørelse, at regionsrådet har behandlet sager vedrørende arbejdet med udarbejdelse af generalplanen på følgende møder:
- regionsrådets møde den 24. juni 2008 (sag nr. 22) – anlægsbevilling til projekteringsarbejde, herunder til udarbejdelse af generalplaner,
- regionsrådets møde den 24. juni 2008 (sag nr. 27) – anlægsbevilling til projektering og forberedende arbejder i fase 1 af renovering og ombygning af Gentofte Hospital,
- regionsrådet godkendte på sit møde den 25. november 2008 (sag nr. 7) en status for implementering af hospitalsplanen og psykiatriplanen – november 2008,
- regionsrådets møde den 16. december 2008 (sag nr. 1) – svar til Danske Regioner med Region Hovedstadens kommentarer til ekspertpanelets rapport.

Det fremgår yderligere af redegørelsen, at forretningsudvalget er blevet orienteret om status for arbejdet på følgende møder:
- forretningsudvalget blev på sit møde den 16. september 2008 orienteret om indsendelse af screeningsskema til ekspertpanelet og om generalplanarbejdet,
- forretningsudvalget blev på sit møde den 10. marts 2009 orienteret om, at generalplanerne endnu ikke var færdige og at en forventet præsentation for udvalget på dettes seminar den 24. marts 2009 derfor måtte udsættes og erstattes af en præsentation for det samlede regionsråd i foråret, og
- forretningsudvalget blev på sit møde den 21. april 2009 orienteret om den planlagte præsentation af det færdige generalplanarbejde for regionsrådet og orienteret om, at der den 29. april 2009 ville blive holdt pressemøde om planerne.

Endelig er regionsrådet i forlængelse af følgende rådsmøder blevet orienteret om status for generalplanarbejdet:
- i forlængelse af regionsrådets møde den 28. oktober 2008 blev rådets medlemmer orienteret om "Bygningsændringer - Hospitalsplan 2007, Psykiatriplan 2007 - Status oktober 2008", og
- i forlængelse af regionsrådets møde den 28. april 2009 blev rådets medlemmer orienteret om det færdige generalplanarbejde.

Det fremgår endvidere af redegørelsen i sagen, at det kan konstateres,

- at regionsrådet har bemyndiget koncerndirektionen til at iværksætte generalplanarbejdet,
- at regionsrådet har givet anlægsbevilling til projekteringsudgifter vedrørende generalplanarbejdet,

- at regionsrådets medlemmer er blevet orienteret om status for arbejdet i oktober måned,
- at regionsrådet har godkendt en statusredegørelse for arbejdet i november måned,
- at regionsrådets medlemmer har fået det afsluttede planarbejde præsenteret i april måned, og at sagen forelægges for regionsrådet til drøftelse og stillingtagen den 26. maj 2009.

Med hensyn til offentliggørelsen af den færdige generalplan fremgår det af redegørelsen i sagen, at den af regionsrådet vedtagne kommunikationspolitik bl.a. skal sikre: "at borgere i Region Hovedstaden har adgang til alle relevante informationer om Region Hovedstadens ydelser, opgaver og politik og at borgerne får mulighed for at indgå i en meningsfuld dialog med regionsrådet, andre borgere og ansatte om Region Hovedstadens opgaver, politik og prioriteringer. For de ansattes vedkommende skal kommunikationspolitikken bl.a. sikre, at de får mulighed for en meningsfuld dialog med kolleger og ledere om opgaver, prioriteringer og opgavevaretagelsens kvalitet. Det fremgår herefter af redegørelsen, at offentliggørelse af den færdiggjorte generalplan forud for regionsrådets behandling af den må anses for at være i overensstemmelse med kommunikationspolitikken. Det bemærkedes herved, at der forud for regionsrådets behandling den 6. februar 2007 af forslag til hospitals- og psykiatriplan blev udsendt invitation til pressemøde den 20. januar 2007, hvor planforslagene blev præsenteret."

Regionsrådet tog redegørelsen til efterretning. Venstre stemte imod og fik tilført protokollen følgende begrundelse for stemmeafgivningen: "Venstre kan ikke tage redegørelsen til efterretning, idet vi konstaterer, at Generalplanen til ca. 30 milliarder kroner er blevet markedsført som Region Hovedstadens plan for ca. 500.000 kroner uden, at den er blevet godkendt af regionsrådet." Mødesag med beslutning fra regionsrådets behandling af sagen er vedlagt som bilag.

Regionsrådets behandling den 26. maj 2009 af generalplanen
Regionsrådet behandlede den 26. maj 2009 som sag 3 på dagsordenen tillige en sag om "Generalplan – fremtidens fysiske rammer for patienter i Region Hovedstaden".

Regionsrådet tiltrådte forretningsudvalgets indstilling om, at "Generalplan – fremtidens fysiske rammer for patienter i Region Hovedstaden" indgår i det videre arbejde med de vedtagne hospitals- og psykatriplaner med den tilføjelse, at der alene er indgået politisk forlig om hospitals- og psykiatriplanen.

Venstre stemte imod og fik tilført protokollen følgende begrundelse for stemmeafgivningen: "Venstre kan ikke tilslutte sig Generalplanen i dens nuværende form, da den på trods af samlede omkostninger på ca. 30 mia. kr. ikke skaber de bygningsmæssige rammer for et moderne hospitalsvæsen med maksimal kvalitet og produktivitetsgevinst. Det er endvidere Venstres opfattelse, at planen er for lidt ambitiøs og derfor ikke lever op til regeringens forudsætninger for udlodning fra

kvalitetsfonden.” Mødesag med beslutning fra regionsrådets behandling af sagen er vedlagt som bilag.

Bemærkninger til de enkelte punkter i Bent Larsens klage
Bent Larsens klage over magtmisbrug i forbindelse med formandens udsendelse af pressemeddelelse og formandens udtalelser til Berlingske Tidende og TV-Lorry er begrundet med

”1. Sagen har hverken været behandlet endsige vedtaget på et regionsrådsmøde”

Der henvises i denne forbindelse og i forbindelse med den supplerende klage over, at formanden i interview med Berlingske Tidende har talt om ”vores plan”, til den redegørelse, som regionsrådet behandlede den 26. maj 2009 som sag 27 på dagsordenen. Der henvises samtidig til, at regionsrådet på samme møde som sag nr. 3 på dagsordenen behandlede en sag om ”Generalplan – fremtidens fysiske rammer for patienter i Region Hovedstaden”.

Klagen er yderligere begrundet med følgende:

”2. Formanden stiller borgere i udsigt 30 mia. kroner til nybyggeri og renovering af regionens 12 hospitaler og psykiatrien for 30 mia. kroner til trods for, at Regeringens samlede kvalitetspulje for hele landet er på 25 mia. kroner.”

Der henvises med hensyn til dette punkt til det afsnit i den redegørelse, som regionsrådet behandlede den 26. maj 2009 som sag 27 på dagsordenen, hvoraf det fremgår, at der for hvert hospital og en række af de psykiatriske centre gennem det seneste år er udarbejdet generalplaner. Det fremgår videre af redegørelsen, at:

”Generalplanerne er, jf. herved regionsrådets beslutning den 24. juni 2008, udarbejdet som et element i planlægningen af gennemførelsen af hospitalsplanen og psykiatriplanen. For at sikre en sammenhæng og tværgående koordinering er der på baggrund af disse generalplaner udarbejdet en fælles generalplan for hele regionen.

Generalplanen er udarbejdet som et planlægningsværktøj for hospitalerne og regionen, som kan være med til at sikre, at man er på rette spor i den videre planlægning af gennemførelsen af hospitalsplanen og psykiatriplanen. Når der i generalplanen også er illustreret en langsigtet vision, som rækker ud over gennemførelsen af hospitalsplanens og psykiatriplanens umiddelbare forudsætninger, så er det for at sikre, at større investeringer ses i sammenhæng med fremtidige behov, muligheder og visioner. Ved den første planlægning er det af administrationen anset for nødvendigt også at tage højde for de næste skridt, så det sikres, at planlægningen er langsigtet og de besluttede udbygninger er fremtids-sikrede.”

Klagen er endelig begrundet med følgende:

"3. Hermed har formanden ladet Region Hovedstaden finansiere startskuddet på Socialdemokratiets valgkampagne op imod regionsvalget til november 2006."

Der henvises med hensyn til dette punkt til det afsnit i den redegørelse, som regionsrådet behandlede den 26. maj 2009 som sag 27 på dagsordenen, hvoraf det bl.a. fremgår, at regionsrådet har givet bevilling til generalplanarbejdet og at offentliggørelse af den færdiggjorte generalplan forud for regionsrådets behandling af den må anses for at være i overensstemmelse med kommunikationspolitikken.

Administrationens indstilling
Administrationen indstiller, at nærværende mødesag med regionsrådets beslutning fremsendes som udtalelse til Statsforvaltningen Hovedstaden, idet mødesager med beslutning fra regionsrådets behandling af sagerne 27 og 3 fra mødet den 26. maj 2009 medsendes sammen med de til sagerne udsendte bilag og Region Hovedstadens kommunikationspolitik. De bilag, der foreslås medsendt til Statsforvaltningen er specificeret i nedenstående bilagsfortegnelse.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER

En tiltrædelse af indstillingen indebærer ikke i sig selv økonomiske konsekvenser.

SAGEN AFGØRES AF

Regionsrådet.

FORRETNINGSUDVALGETS BESLUTNING

Forretningsudvalget tog til efterretning, at regionsrådsformand Vibeke Storm Rasmussen (A) erklærede sig inhabil og forlod mødelokalet.

Anbefales.

Knud Andersen (V) deltog ikke i sagens behandling.

REGIONSRÅDETS BESLUTNING

Bilagsfortegnelse:

1. Anmodning af 25. maj 2009 fra Statsforvaltningen Hovedstaden om en udtalelse over den af Bent Larsen indgivne klage (FU)
2. Regionsrådets beslutning i sag nr. 27 på regionsrådets møde den 26. maj 2009 (FU) – *bilag 2 medsendes til Statsforvaltningen med tilhørende bilag*
    a. Mail af 11. maj 2009 fra regionsrådsmedlem Bent Larsen med anmodning om en redegørelse *medsendes til Statsforvaltningen*
    b. Regionsrådets beslutning den 24. juni 2008, sag nr. 22 *medsendes til Statsforvaltningen*
    c. Regionsrådets beslutning den 24. juni 2008, sag nr. 27 *medsendes til Statsforvaltningen*
    d. Formandsmeddelelse nr. 31.04 fra den 16. september 2008 *medsendes til Statsforvaltningen*
    e. Regionsrådets beslutning den 25. november 2008, sag nr. 7, inkl. bilag "Status for implementering af hospitals- og psykiatriplanen *medsendes til Statsforvaltningen*
    f. Regionsrådets beslutning den 16. december 2008, sag nr. 1, inkl. bilag "Revideret udkast til brev til Danske Regioner med Region Hovedstadens kommentarer *medsendes til Statsforvaltningen*
    g. Formandsmeddelelse nr. 16.12 fra den 10. marts 2009 *medsendes til Statsforvaltningen*
    h. Formandsmeddelelse nr. 34.12 fra den 21. april 2009 *medsendes til Statsforvaltningen*
    i. Presseinvitation til regionsrådets medlemmer til den 29. april 2009 *medsendes til Statsforvaltningen*
    j. Invitation til pressemøde den 20. januar 2007 om forslag til hospitals- og psykiatriplaner samt den udsendte pressemeddelelse *medsendes til Statsforvaltningen*
3. Regionsrådets beslutning i sag nr. 3 på regionsrådets møde den 26. maj 2009 (FU) – *bilag 3 medsendes til Statsforvaltningen med tilhørende bilag Generalplan – fremtidens fysiske rammer for patienter i Region Hovedstaden*
4. Region Hovedstadens kommunikationspolitik *medsendes til Statsforvaltningen*

Sagsnr: 09004878

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 23

SAG NR. 27

LEJEKONTRAKTSAG (FORTROLIG)

Sagen er alene udsendt til regionsrådets medlemmer.

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 24

SAG NR. 28

LEJEKONTRAKTSAG (FORTROLIG)

Sagen er alene udsendt til regionsrådets medlemmer.

Forretningsudvalget den 16. juni 2009, sag nr. 26

SAG NR. 29

UDBUDSSAG (FORTROLIG)

Sagen er alene udsendt til regionsrådets medlemmer.